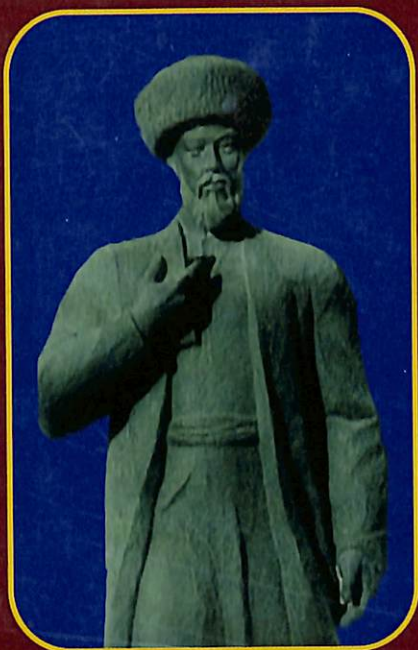

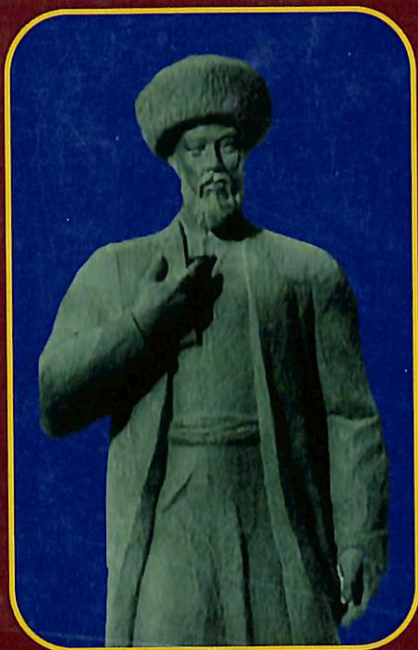

BERDAQ

Tańlamalı
shıǵarmaları

BERDAQ

Tańlamalı
shıǵarmaları

Книга должна быть
возвращена не позже
указанного здесь срока

Количество предыдущих
выдан _____

2

BERDAQ

Tańlamalı
shıǵarmaları

NÓKIS
«QARAQALPAQSTAN»
2020

Книга должна быть
возвращена не позже
указанного здесь срока

Количество предыдущих
выдан _____

2

BERDAQ

Tańlamalı
shıǵarmaları

NÓKIS
«QARAQALPAQSTAN»
2020

UDK: 821.512.121(081.2)
BBK: 5 Qar
B 64

Berdaq. Tañlamalı shıǵarmaları
[teks] — Nókis: «Qaraqalpaqstan»
baspası, 2020-jıl, 80 bet.

Aradan qansha jıllar ótse de Berdaq shayırdıń dóretpeleri
óz qunın joǵaltpay, búgingi kúni de ayrıqsha tárbıyalıq
xarakterge iye. Sonlıqtan bul kitapqa shayırdıń saralangan
qosıqların alıp, oqıwshı qáwimge usınıwdı maqul kórdik.

ISBN 978-9943-6478-5-5

© «Qaraqalpaqstan» baspası 2020,
© Berdaq, 2020.

XALÍQ USHÍN

Jigit bolsań arıslanday tuwılǵan,
Xızmet etkil udayına xalıq ushın,
Jigit bolsa arıslanday tuwılǵan,
Hesh qashan da jumıs etpes ózi ushın.

Ózi ushın etedi aqılǵa zayıl,
Bolıp usınday zamanǵa qayıl,
El qıdırgan qıdırimpaz sol jahıl,
Hesh waqıtta jumıs etpes xalıq ushın.

Oylan Berdimurat, aytqıl sózińdi,
Kótermey lap etip, qurı ózińdi,
Qızartpaǵay birew seniń júzińdi,
Qoldan kelse xızmet isle xalıq ushın.

Jeterseń muratqa xızmetler etseń,
Elatıń siltese, qayırımǵa ketseń,
Dushpannıń hár qashan basına jetseń,
Ayamaǵıl xızmetińdi xalıq ushın.

Jigit bolar jigit adam ertedi,
Aytqan sózin paldan shiyrin etedi,
Aytsa bir sóz ıqrarına jetedi,
Soǵan megzes xızmet eter xalıq ushın.

Zalımlar tınlamas móminniń zarın,
Olar oylar ózleriniń ońarın,
Hesh waqıtta zalım qolında barın —
Jaratpaslar bar bolsa da xalıq ushın.

Oylı jigit jaqsı bilimpaz keler,
Aytqan gáplerine túsimpaz keler.

Aqlsızdıń qásiyeti az keler,
Aqmaqlar hesh xızmet etpes xalıq ushın.

Aqıllı adam sózler ertpes izine,
Shóp salmas yarınıń hárgiz kózine,
Baqqas námáhremniń hasla júzine,
Solar xızmet eter bárha xalıq ushın.

Xızmet eter adam ózin dad etip,
Dushpanın muńaytıp, dostın shad etip,
Keshe-kúndiz ata-anasın yad etip,
Xızmet eter ata-ana, xalıq ushın.

Jaqsı ermes pasıqlardıń sózine,
Kóp berilmes óz basınıń házine,
Gayrat berip ólgeninshe ózine,
Xızmet eter mudam ullı xalıq ushın.

Jaqsınıń úyine adam kóp keler,
Jaman bolsa, onıń kózi jep keler,
Qırı tili menen «ağa» dep keler,
Qásiyeti bolmas onıń xalıq ushın.

Bóri arıgın hesh waqıtta bildirmes,
Jaqsı adam dushpanların kúldirmes,
Qoldan kelse oğan dáwrın súrdirmes,
Sol jigittiń janı qurban xalıq ushın.

Puxta etip isleytuğın isini,
Jıynasań dep elat penen esini,
Izine erter bárha jası kishini,
Aqırı ózine teńer xalıq ushın.

Aya kewlim, oylan ásilik etpe,
Menmenlik áylep sen nahaqqa ketpe,
Hasla sırdı dushpanıńa bildirtpe,
Sonda isiń bárjay tabar xalıq ushın.

Adam uğıl bári birdeyin bolmas,
Biriniń gúli solsa, biriniki solmas,

Jaqsı bolsa biyádeplik is qılmas,
Jaqsı bolsa xızmet eter xalıq ushın.

Ėosh jigitke namıs kerek, ar kerek,
Qáddi boylı, nazlı sáwer yar kerek,
Uzaq jolǵa ketse, qatar nar kerek,
Jaqsı jigit xızmet eter xalıq ushın.

Sóleyin bolajaq islerdi baqlap,
Hasla is etpeń namaqul oylap,
Kórgenlerdiń ishın-sırtını jaylap,
Bar tapqamnı sarp eterler xalıq ushın.

Isińde, jigitler qamlıq bolmasın,
Ėumshalanǵan gúliń hárgiz solmasın,
Bilek kúshli bolıp, qolıń talmasın,
Xızmet isle qolıńızda bar ushın.

Doslıq penen hárbir iste taq tursań,
Jan ayamay el-jurt ushın is qılsań,
Qayǵılanbay ullı iske qol ursañ,
Sonda meniń kewlim óser xalıq ushın.

Jaqsı adamnıń ayaǵına bas urar,
Jamanlar dargazap etip bas urar,
Márt jigitler xalıq isine taq turar,
Sonıńdaylar xızmet eter xalıq ushın.

Ne yaran jigittiń kewlinde bolsa,
Bárhama xalıq ushın xızmetler qılsa,
Oylanıp elinde bárha taq tursa,
Anı yaran dermen tuwǵan xalıq ushın.

Ėosh jigitke márdan bolsa elatı,
Kúnnen-kúńge artadı onıń quwatı,
Izinde qaladı jigittiń atı,
Sonıń ushın xızmet isler xalıq ushın.

Bul zamanda jábriw-japa shegermen,
Qara kózden qanlı jaslar tógermen,

Zalımlardıń zulumın kórip sógermen,
Kúygenlikten janım ashır xalıq ushın.

Bolmadı hesh jerde mánzil-mákanım,
Záhár-zaqqım boldı iship-jegenim,
Bolmadı aytsam da meniń degenim,
Kewil jubataman tek te xalıq ushın.

Berdimurat haqıyqattı izlediń,
Mudamı ózińe tuwrı gúzar gózlediń,
Jawızlardan qorqpay sózdi sóylediń,
Ne paydası barma bunıń xalıq ushın.

Quwat bergey dağı názik bellerge,
Mádet bergey taza ashılğan gúllerge,
Baxıt kelermeken biziń ellerge,
Ólgenshe aytarman sózdi xalıq ushın.

Jigitler, aytayın, tıńlań zarımdı,
Men bayan eteyin arızı-halımdı,
Azap penen alar boldı janımdı,
Berdimurat aytar dağın xalıq ushın.

Ájel jetip ólsem bul kúnde ózim,
Keynimde qalarlar táriyip bop sózim,
Kórdi bir nesheni tiride kózim,
Parqın bilgen xızmet eter el ushın.

Sózlerim, ağalar, doslargá jağıp,
Dushpandı aqırı taslarlar qağıp,
Jaqsı adam dos tutup ózine baqıp,
Tánde kúshin zaya etpes mat ushın.

Berdimurat, tıńlap sózińdi kórgil,
Júrgen soqpağıńnan izińdi kórgil,
Qayğı shekpey gáriplerge qol bergil,
Sonda is etkeniń móhminler ushın.

Kóp jılama, óz bawırıńdı dağlama,
Sazdı shertip, gáyırı eldi shağlama,

Dushpanıńnan qáwip etip, joluńnan qalma,
Ómirińshe xızmet isle xalıq ushın.

Bul azaptı mennen sońğa bermesin,
Adamğa hesh músápirlik kelmesin,
Bul zulmetti endi kózim kórmesin,
Kóirse kózden jasım aǵar el ushın.

Qaytarmağıl dostıń kórseń názerin,
Qoldan kelse, qurgıl shadlıq bazarın,
Ótkermegil dosqa gáptiń hazarın,
Doslar xızmet eter yaramı ushın.

Sorlılardı gamgún etpe hárdayım,
Tilegimdi qabıl etkey ilayım,
Jalgız súyenishim xalqım — panayım,
Júzimdi soldırar dushpan dağ ushın.

Tústi mağan endi júz mıń alamat,
Góya mağan zimistanu-qıyamet,
Yaratqan zuljalal kórset káramat,
Márt jigitler xızmet eter xalıq ushın.

Dushpanlardı bul zamanda zor ettiń,
Sol sebepli bizdeylerdi qor ettiń,
Iyshanlardıń birazların urı ettiń,
Onıń zardapları zıyan xalıq ushın.

Qalmağayman zalımlardıń jábirine,
Taqat ete almayman onıń hámirine,
Insap bergey yaratqannıń qáhárine,
Barlıq kúshin sarp eterler xalıq ushın.

Moyın burıp kewlim qapa bolmağıl,
Qayğılanıp, sargış tartıp solmağıl,
Biyádeplilik isti hasla qılmağıl,
Sonda rawaj tabar isiń xalıq ushın.

Jamanlar qasınan qońsı kóshirer,
Óziniń dedekli antın ishiner,

Jaqsı adam bolsa gúna keshirer,
Sonda rawaj tabar kewliń el ushın.

Jaman adam ózinen kem kórerler,
Dushpanlıǵın etip, azap bererler,
Sóytip sonday nadan dáwrán súrerler,
Kewlim qabaradı meniń sol ushın.

Jaqsı bolsań muratıńa jeterseń,
Neshe mánzil qáwipli jaydan óterseń,
Jaman bolsań ahu-afǵan eterseń,
Joldas bolǵıl bir jamanǵa bas ushın.

Jaman adam bilmes sóziniń parqın,
Bárqulla jamanlap aǵayın, xalqın,
Kótermekshi bolıp óziniń dańqın,
Udayına zıyan eter xalıq ushın.

Jaqsı adam sóz mánisin ańlaydı,
Jaman adam pasıq sózdi tıńlaydı,
Jaman adam hárgiz aqıl almaydı,
Kewlim meniń wayran bolar sol ushın.

Jaqsı adam jaǵar shiyrin janıńa,
Jaman adam boyar qızıl qanıńa,
Qol salarlar jáne seniń nanıńa,
Men de xızmet eter edim xalıq ushın.

Aǵa begler tartsa jat jurtqa nesip,
Dushpanlar quwanar kókeyin kesip,
Júrер kúnler bar ma kewilim ósip,
Barlıq ómirim baǵış meniń xalıq ushın.

Jaman joldas nayzasına ildirer,
Jaqsı joldas adamgershilik bildirer,
Dushpandı muńaytıp, dostı kúldirer,
Solar xızmet eter ullı xalıq ushın.

Aǵalar, sózimdi kórmeńler ayıp,
Kisini aytpayman sırtınan sayıp,

Men de tilegenniń bir qolın jayıp,
Meniń kewlim shadlanar ma xalıq ushın?

Dushpannan ǵáplette tappadım sawa,
Qurǵaq sózdi aytıp júrmeńler awa,
Jas úlkenlerińnen alıńlar duwa,
Paydası bolar ma ǵárip el ushın.

Bir yaratqan bergey maǵan saadat,
Taǵa görme bul júrgende jaman at,
Tánde júrse bes-altı kún amanat,
Sarp etermen bul kúshimdi xalıq ushın.

Er jigittiń hayal atın shıǵarar,
Jamanı gez bolsa, jigit ne qılar,
Jaman jolda jaman orın aldırar,
Olardıń keregi bolmas xalıq ushın.

Hey kewlim, oylanıp haqqa sabır et,
Dushpanıńa qoldan kelse jábir et,
Qoldan kelse, ishlerine toltır dárt,
Paydań tiyer sonda seniń xalıq ushın.

Hey, yaratqan muradıma jetkeriń,
Qısqaqtan aman-saw bizdi ótkeriń,
Ya bolmasa qıyametti jetkeriń.
Bar kúshimdi sarp etermen xalıq ushın.

Jamannan ul tuwsa ataǵa tartar,
Kún sanap ǵázzaplıq hikmeti artar,
Xalıqqa jaqpas kesapatlı jol tutar,
Ondaydıń paydası bolmas xalıq ushın.

Jaqsı jigitlerdiń peyli tar bolmas,
Ar bolarda, jaman isler kár bolmas,
Biyádeplik isler yadında bolmas,
Sonnan kewliń tolar hár waq xalıq ushın.

Berdimurat, durıs ayt, sóyleme yalǵan,
Bul dúnya uzaq jol, atańnan qalǵan,

Jaqsı júrer bul zamanda aqıl alğan,
Jaqsılar xızmetin etpes ózi ushın.

Adam aytar adamgershilik sózlerin,
Málim etpes natuwrıǵa izlerin,
Kórdi sonúndaydı mına kózlerim,
Hárbir isiń maǵan búgin yad ushın.

Aqıllı adam biler sózlerdiń parqın,
Qor qılmaslar onday jigitler xalqın,
Biler aqıl menen alıs hám jaqın,
Soday adam isler bárha xalıq ushın.

Oylansam, sóz keler izbe-iz ózi,
Ózi emes, dúzeter adamnıń tezi,
Joyılmas jaqsınıń aytqan hár sózi,
Shad boladı kewlim hár waq xalıq ushın.

Shayır edim, kózim kórgenin jazdım,
Kewlimniń bilip sezgenin jazdım,
Zaman qısıwmetinen sarǵaydım, azdım,
Bolar ma dep jaqtı kúnler xalıq ushın.

Sıylayman ólgenshe ǵarip anamdı,
Qoldan kelse buzdırmayman qanamdı,
Húrmetleymen meni ósirgen panamdı,
Bar xızmetim panam — ullı xalıq ushın.

Jaqsını pám áyle sóylegen sózden,
Jaqsı-jaman pariq bolmas reńki-júzden,
Ishki orın ayırıp bolmaydı kózden,
Sonı sınav payda ullı xalıq ushın.

Ǵaripke bergeyler uzaq jıl ómir,
Ómir shad bolmasa, bolarlar kómir,
Sózlerim merwertdur ayılǵan hárbir,
Jazdım sózdi ózim ushın, xalıq ushın.

Atım Berdimurat, men haqtıń qulı,
Sahrada sayraǵan sarı búlbúli,

On gúlinen ashılmadı bir gúli,
Degenine jete almadı xalıq ushın.

JAQSÍRAQ

✓ Aq biydayı turıp sulı sepkennen,
Taza salı turıp shigin ekkennen,
Jónsiz qırq kún qayǵı-uwayım shekkennen,
Densawlıqta bir kún shadlıq jaqsıraq.

✓ Dúnyaǵa shıqqan soń baxtıń ashılsa,
Dushpanların ayaǵına bas ursa,
Jaw baǵınıp eki qolın qawsırsa,
Kózdi alartqannan, izzet jaqsıraq.

✓ Jumıs isle, tuwılǵan soń el ushın,
Janıńdı ayama elde er ushın,
Kindikten qan tamıp, tuwǵan jer ushın,
Ólip ketkenińshe xızmet jaqsıraq.

✓ Hesh waqt dosların bolmasın hayran,
Qoldan kelse salıń dushpangá wayran,
El-xalqın bir bolıp, áyleńiz sayran,
Tuwılǵan jer ushın xızmet jaqsıraq.

✓ Gayrı birewlerdi etip qurdasıń,
Jırme aǵızıp dilbarıńnıń kóz jasın,
Jaman bolsa ol ómirlik joldasıń.
Waqtınsha qol bergén húrden jaqsıraq.

✓ Adam balasında bolsın ar-namıs,
Eń kemi mın bolsın kóz kórgen tanıs,
Mágar, qoldı qıysa bir qamıs,
Sol waq qanın tiyǵan ardan jaqsıraq.

✓ Er jigitke namıs penen ar kerek,
Haq kewil, qálem qas sáwer yar kerek,
Miyman kelse kútip alar hal kerek,
Soymaǵa bir eshki maldan jaqsıraq.

Xosh keldiñ dep attan túsirilgen qonaq,
Otırğan bolmağay sol úydi sınaq,
Kózli hám ayaqlı, tilli bir sholaq,
Ónersiz, bilimsiz qoldan jaqsıraq.

Xiywa xan qast etip, postı jurı qańgıp,
Malsız jarlılarğa tústi kóp salgırt,
Uzunı kelisken juwan bir argıt,
Sanı júz, sapasız taldan jaqsıraq.

Túrgelip, erteden jumısqa shıgıp,
Qolıñdı qabartıp, belıñdı búgıp,
Dizeñdi sızlatıp, miynetin shegip,
Jegen bir zağarañ paldan jaqsıraq.

Tereñ aql kerek sózdi dizbege,
Tınıq qıyal kerek bárin sezbege,
Suw ishinde uwayımsız júzbege,
Bir qayıq altı júz saldan jaqsıraq.

Áwel beremen dep sońıra bermegen,
Miynetkeshke haqı tólep kórmegen,
Sózin jutıp, ótirik ayıp ólmegen,
Nurmurattan bálki haywan jaqsıraq.

Bul sózimdi tıñla Nurmurat axun,
Oraysań sálleñniñ hárriytip shaqın,
Aldap miynetkeshtiñ kóp jeyseñ haqın,
Sennen qayta ala garga jaqsıraq.

Orımbet, Nurımbet, Jalal, Sulayman,
Sapar, Mirza, Arziw, Erımbet miyman,
Xalqıñnıñ qanın sorığan gileñ bir iyman,
Báriñnen bizdey bir gedey jaqsıraq.

Anaw otırıptı Qulmurat, Muwsa,
Kewli hesh ağarmas, qırq shayıp juwsa,
Jarlılarğa baxıt, nurlı kún tuwsa,
Óshimdi almasam, ólgen jaqsıraq.

Basqa kemlik kelip tústi uwayım,
Sebepsiz tayaq jep nedur gúnayım?
Jerdi, kókti xalıq áylegen qudayım,
Bul júristen ájel kelgen jaqsıraq.

Bir aqsham ayttırıp, urdı jazıqsız,
Ne shara baylawda turmız qazıqsız,
Qaraqalpaq kúniñ ótti jariqsız,
Bul ótken ómirden zindan jaqsıraq.

Ne hasıl sóz aytım, ótti payansız,
Ne xızmetler ettim ketti ayansız,
Men de bir jan edim jurıta zıyansız,
Qorlıq kórdim, tek ólgennen jaqsıraq.

Berdimurat aytar kóre almay jaqtı,
Ólip keter boldı, ashılmaı baxtı,
Berdimurat — xalıqtı, xalıq Berdaqtı,—
Jalgızınday kórer jannan jaqsıraq

ÓMIRIM

Dúnya — fanıy, kelmek — ganyı,
Keldimiw endi, ne kórdim.
Bir push dáne bilseñ anıy,
Bir kúnshe joqdur ómirim.

Berdimurat meniñ ózim,
Bilmeske biymáni sózim,
Zapırandek soldı yuzım,
Ótti ármanda ómirim.

Birimde hawlep kúlgemim,
Ata-anamdı bilgemim,
Úshimde gaz-gaz júrgemim,
Alaqanda turğan ómirim.

Bes jasımda kewlim ósti,
Jeti jasta tisim tústi,

Bilmey jaqsı-jaman isti,
Qus talpınısh ómirim.

On jasımda oqıp kálam,
Jası úlkenge berdim sálem,
Ótip dúnyadan ata-anam,
Qan jılap qalğan ómirim.

On birimde jamım jaqtım,
On úshimde buzaw baqtım,
Jetimlik gúlshesin tattım,
Gamlı balalıq ómirim.

Men endi on tórt jasımda,
Íshqı sawdası basımda,
Qız-jawan enip túsimde,
Tawıs súwretli ómirim.

On altıda, on jetide,
Zárdeler tolıp kewilge.
Jaqpay oyın-zawıq bizge,
Mashqala túsken kúnlerim.

Qáddi-dalı nazlar menen,
Kewil xoshı sazlar menen,
Bilmes sultan sózler menen,
Degiship ótken kúnlerim.

Nalısh etip bir allağa,
Medrese istep barmağa,
Ilmu-fan haslı qılmağa,
Talaban bolğan kúnlerim.

Jigirmada dárday bolıp,
Júk kótergen narday bolıp,
Gúrgiregen sherdey bolıp,
Kúshke tolısqa kúnlerim.

Jigit jigirma birinde,
Taqat tappas bir orında,

Bir batpan samal murında,
Sánkiyip salğan kúnlerim.

Kewil ánjamsız, qaygı-dárt,
Íshqı háser ishinde órt,
Tórelik joq jigirma tórt,
Shoğı háwirli kúnlerim.

Túyilse tis penen sheshken,
Topılsa qılıshsız kesken,
Jigitlik jigirma besten,
Tolıqsıp ótken kúnlerim.

Bir gárgısañ jigirma altı,
Endi aytar sózdıñ saltı:
Ilmu sáwbet esimdi aldı,
Mamı izlegen kúnlerim.

Belgili xalıqlar nıshanı,
Yadımda tur hár qashanı,
Qartayğanda Kúnxojanı,
Kórgen kúnlerim, kúnlerim.

Aytıp sózlerim tılatıp,
Kemis jerini oñlatıp,
Bir yarım ay birge jatıp,
Ház etip ótken kúnlerim.

Otızında ótağası,
Tapsañ bergil qonaq ası,
Bolarsañ jigit ağası,
Aql toqtatqa kúnlerim.

Biymanı gáp sózlenbegen,
Sóz kelgende eglenbegen,
Shalqıp ağa begler menen,
Hámsáwbet bolğan kúnlerim.

Payanı joq panıy dúnya,
Aldadı jol salıp qıya.

Kóp ómirim ketti zaya,
Ahıw-afganlı ómirim.

Kimler ótken ómirin bilmes,
Qartaysa da qırıqqa kelmes,
Qırıqqa kelse, nırıqqa kelmes,
Qırıq mashaqatlı ómirim.

Baydıń malı, joqtıń halı,
Bul dúnyanıń ğalma-ǵalı,
Shep esip dáwrın samalı,
Qazan urǵanday ómirim.

Qırıq hám qalıp keldi eliw,
Qıyın emes parqın biliw,
Jarasarma oynap-kúliw,
Ellide belli ómirim.

Alpıs hám alqımlap keler,
Shapanıń jalpıldap keler,
Kelinler tońqıldap keler,
Álip qáddi dal ómirim.

Dúnya-dúnya bolǵanıń ba?
Endi bizden qalǵanıń ba?
Qazan urıp solǵanıń ba?
Suw kibi tınǵan ómirim.

Kórdim Xorezm Buxardı,
Dańqı shıqqan kóp sháhardı,
Kemlik penen shash aǵardı,
Ótti ármanda ómirim.

Bul dúnyanıń bası qızıq,
Tili-shiyrin, kózi súzik,
Aqıbeti anıń buzıq,
Kóp pushaymanlı ómirim.

Kim jetpisten házlik tapqan,
Halıń múshkil kúl baraqtan,

Dizeń asarlar qulaqtan,
Músápir ǵana ómirim.

Otırsań bolarsań opaǵ,
Tursań bolarsań sop-sopaǵ,
Kúnler qayda apaq-shapaq?
Áwere bolǵan ómirim.

Adam menen bolmay isiń,
Dahan kewip, túser tisiń,
Dizeńnen sarqılıp kúshiń,
Óter dáwrın ómiriń.

Shayır hám bilgenin jazar,
Haq kimlerge salsań názer,
Sonıń isi bolar bazar,
Bazarın sawǵan ómirim.

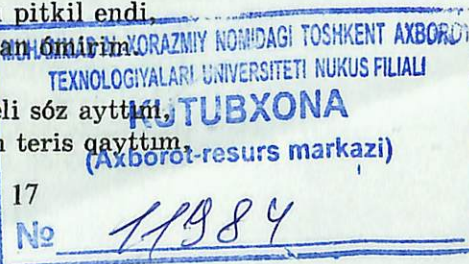
Dártlerim kóp kókey keser,
Ótken dáwrın eske túser,
Jigirma bes-jilli háser,
Endi joq saǵan ómirim.

Kárwan kósher dúnya óter,
Bende neshik ilaj eter?
Qılısh súyrep ájel jeter,
Keldiń-kelmediń ómirim.

Baq ya ájel jetse dedim,
Zalım shıraǵı óshse dedim,
Sonsa nalıp qayǵı jedim,
Ótip ármanda ómirim.

Haqqa nalısh etkil endi,
Árman menen ketkil endi,
Aytar sózim pitkil endi,
Ótti dúnyadan ómirim.

Kelme-ketpeli sóz aytqan,
Ya bilmedim teris qayttım.

Pirge daqıl basım shattım,
Ótti qápeste ómirim.

Berdimurat haqtıń qulı,
Sahrada ósken búlbili,
Jazıldı bul jılqı jılı,
Xosh bol ármanlı ómirim.

BOLĠAN EMES

Bul dúnya-dúnya bolġalı,
Patsha ádil bolġan emes.
Shayırlar qálem alġalı,
Xatqa jaqsı salġan emes.

Inaġu-bektiń balları,
Bárqulla jetti qolları,
Qıysıq bolsa da jolları,
Hesh waq harıp talġan emes.

Ketpen ursañ da tamırına,
Qara hár istiń sabırına,
Qol salsań da dabırına,
Hárgiz gúli solġan emes.

Bolmaydı aytqan niyetim,
Qor qılıp mınaw úmmetin,
Jılay-jılay barlıq jetim,
Jılamas waq bolġan emes.

Qádirsiz ġáriptiń janı,
Súrmedi zawqı-sapanı,
Ishtegi qayġu-japanı,
Joq qılar waq bolġan emes.

Kewilge qayġı toltırıp,
Jetimniń gúlin soldırıp,
Ózleri naymıt boldırıp,
Hesh waqıtta qalġan emes.

Biziń xalıqtıń biyleri,
Sazdur jáhándе úyleri,
Taymastay hesh waq gúyleri,
Durıs juwap aytqan emes.

Basqanda ullı qonıstı,
Etkende barıp jumıstı,
Hámme maqtap Qulen bolıstı,
Aġań sarpay alġan emes.

Qolda bardı tartıp aldı,
Bále-máter artıp aldı,
Aytısqan joq jatıp aldı,
Onı heshkim bilgen emes.

Sonday bolsa da jumır bas,
Jarılmadı bul qara tas,
Kózimnen aqtı qanlı jas,
Heshkim kelip súrtken emes.

Meniń bul aytqan sózlerim,
Sózim emes ózlerim,
Jumılġansha kózlerim,
Hesh waq jassız bolġan emes.

Zaya ótkerdim ómirimdi,
Kóp tiledim júrimimdi,
Bastan ótken kúnlerimdi,
Heshbir adam bilgen emes.

Birazlar júdá zor boldı,
Birazlar júdá qor boldı,
Lashıńa qurġan tor boldı,
Tordı heshkim úzgen emes.

Qaraġay emes sókit boldım,
Qartań emes jigit boldım,
Tawdan ushqan búrkit boldım,
Qonar jerim bolġan emes.

Jarǵanat boldım, pári joq,
Jılan boldım, záhári joq,
Jansız boldım, kári joq,
Onı adam bilgen emes.

Sıbızǵı boldım, saz boldım,
Únim shıqpadı, az boldım,
Palapan emes, ǵaz boldım,
Qonarǵa kól bolǵan emes.

Uzın emes, ırǵay boldım,
Barlıq sózdi shırǵay boldım,
Dán joq jerde torǵay boldım,
Onı heshkim bilgen emes.

Gúl boldım, gúl jaynamadım,
Oyshıl boldım oylamadım,
Búlbúl boldım sayramadım,
Hádiyse az bolǵan emes.

Murnı joq bir pushıq boldım,
Maǵızı joq, ushıq boldım,
Qırǵıydan qashan shımshıq boldım,
Qasharǵa jer bolǵan emes.

Qaraǵay emes, qayın boldım,
Baqshada laladay soldım,
Semser alıp semser boldım,
Onı heshkim bilgen emes.

Qarshıǵa bolıp qorıqtım,
Tomaǵa bolıp torıqtım,
Tastay túynekke jolıqtım,
Heshkim qádirim bilgen emes.

Maldın otı boyan boldım,
Qustan qashqan qoyan boldım,
Doslarıma «zıyan» boldım,
Onı heshkim bilgen emes.

Selsiz kúni jawın boldım,
Sansız esken dawıl boldım,
Túynek salǵan qawın boldım,
Shoshqasız kún bolǵan emes.

Awzın uraday ashqanı,
Abıroyınıń qashqanı,
Hesh waqıtta shoshqa shoshqanı,
Azıwlasıp jarǵan emes.

Shoshqa shaynap bilegimdi.
Jarıp meniń júregimdi,
Bárha túyip túynegimdi,
Urqandı jaydırǵan emes.

Kókeyimdi kespese de,
Qayǵı-uwayım jemese de,
Meni sorıp tespese de,
Teskennen kem qılǵan emes.

Bázirgen ótti dúnyadan,
Góruǵlı ketken jutıp qan,
Aqırı ájel boldı zindan,
Górine heshkim kirgen emes.

Zalımlardıń jábiri ótti,
Jılay-jılay esim ketti,
Nege bunsha sorlı etti,
Jaqtı kúnim bolǵan emes.

Birazlar ash, birazlar toq,
Toq adamnıń qayǵısı joq,
Ash adamnıń uyqısı joq,
Onı toqlar bilgen emes.

Aspandı qara bult basıp,
Ǵáplette bendeler sasıp,
Ǵáriplerdiń baxtı asıp,
Hesh waqta shalqıǵan emes.

Bawırlas bawırxanamda,
Gamxorım meniñ panamda,
Tuwğan ġarip ol anamda,
Qalıñ mal hesh bolğan emes.

Burıñılar kórgen eken,
Bunı jaqsı bilgen eken,
Atam tuqım bergen eken,
Qalıñ malı bolğan emes.

Ata-babam maldı jıynap,
Shıbın janın bárha qıynap,
Shaqaqlasıp kúlip-oynap,
Ashlıqtan jalshıǵan emes.

Qaraqalpaqtıñ xalqı búlip,
Qońsı otırğan eli kúlip,
Birazları jolda ólip,
Júz jıl qonıs basqan emes.

Qaraqalpaq-qalpaq bolǵalı,
Xalıq ataǵın alǵalı,
Haqtaǵala jol salǵalı,
Bir teńlikti alǵan emes.

Búlgen el qaraqalpaq boldı,
Qurılsa da urpaq boldı,
Berdimurat — Berdaq boldı,
Daǵın heshkim bilgen emes.

Iyshanlarda múriwbet joq,
Bay-biylerde saqawat joq,
Bul kúnde saw-salamat joq,
Xalıq salamat bolğan emes.

Birazlardıñ kewli xosh-tı,
Zalımlar shalqıdı, yoshtı,
Qanat baylap kókke ushtı,
Olar hesh zar bolğan emes.

Menmenlikten zawal taptı,
Kemlikten kamal taptım,
Zalıñ sózin ġawal taptım,
Íqrarın ol bilgen emes.

Aǵa begler sırtım pútin,
Ishim janıp, boldı tútin,
Asırıp zalımlar háddin,
Heshbir ráhim qılğan emes.

Bolğan emes, jaqtı biraq,
Jaqın jerim boldı jiraq.
Astımdaǵı ġashırım pıraq,
Atqa teń kelgen emes.

Bul dúnyaǵa kelgen adam,
Qayǵı-hásiretke berip shıdam,
Boy jazalmay kettim mudam,
Bilmey heshkim qalğan emes.

Bul dúnya-dúnya bolmadı,
Ármansız ashlar bolmadı,
Dushpannıñ gúli solmadı,
Tilegim hesh bolğan emes.

Berdimurat meniñ ózim,
Aldı-artımdı kórmes kózim,
Tariyx shejiredur sózim,
Biraq qádirim bolğan emes.

Dosqa doslar zıyan etpeń,
Opasızdı payan etpeń,
Joldan shıǵıp hárgiz ketpeń,
Joldan shıqqan ońǵan emes.

Etsem de xalıqqa ılayıq,
Jelkemdi qıydı biydayıq,
Bul sóz kewlime payıq,
Bunı heshkim bilgen emes.

Way, yaranlar, musulmanlar,
Dúnyadağı móhmin janlar,
Qawmi-qardash, dos-yaranlar,
Hesh waq tilek bolğan emes.

Tilek qabil bolar qashan?
Kimler qara, kimler iyshan,
Ketermiz be biz biynishan?
Payanı hesh bolğan emes.

Bul dúnya qaygu-ǵápletti,
Adamlardı áwere etti,
Neshshelerdiń basına jetti,
Heshbir ádil bolğan emes.

Ǵarip-qáser, paqırlarǵa,
Kórmeytuǵın soqırlarǵa,
Hesh waqıt móhmin qullarǵa,
Hesh jaqtılıq bolğan emes.

Ólgen óldi, ólmegenler,
Bul dúnyaǵa kelmegenler,
Aqıret-azap kórmegenler,
Hesh uwayım qılğan emes.

Bul dúnyanıń dártı jaman,
Quwan, bolsa basıń aman,
Tústi basqa aqırzaman,
Inan doslar, yalğan emes.

Bul zamannıń túri beter,
Hárkim bastıń ǵamın eter,
Qara duman qashan keter,
Sóngeń shıraq jánǵan emes.

Dúnyaǵa keldim ne kórdim?
Qayǵı-hásirette kóp júrdim,
Ada bolmas ishte dártım,
Heshkim kózin salǵan emes.

Berdimurat meniń ózim,
Kúnxojanı kórdi kózim,
Esittim Ájiniyazdıń sózin,
Olar da shad bolğan emes.

BOLMADÍ

Uzaq jolǵa sapar shıǵıp,
Jolda dármanım qalmadı.
Dúnyanıń miynetin kórip,
Tánde mádarım qalmadı.

Dúnya ráhátin kórmedim,
Shalqıp, shad bolıp júrmедim,
Qız benen oynap kúlmedim,
Maǵan mádatkar bolmadı.

Qazan urıp, gúlim solıp,
Túrli-túrli zaman bolıp,
Ǵarip-qáser kewlin alıp,
Biyde shápáát bolmadı.

Bul zamannıń iyshan, biyi,
Joldan júrmeydi heshbiri,
Sumlıq penen óter kúni,
Sháriat jolı bolmadı.

Jaqsınıń peyli keń keler,
Jamanlar bir ǵaptı kekler,
Shahzadalar, begu-begler,
Ádalatlı hesh bolmadı.

Buringı áyyem zaman,
Qay waq jaqsı, qay waq jaman,
On segiz mıń alaman,
Órbip-óser waq bolmadı.

Patsha bolsa ádalatlı,
Hám qayǵırw saqawatlı,

Hatamtaylarday hatamlıq,
Bay-patshalarda bolmadı.

Xorezmde asqan júyrik,
Ushqan qus hám qulan-kiyik,
Atların aytıp keteyik,
Jiyren shelli bolmadı.

...Molla bolsañ ilimdi tut,
Jalgız óziñ bolmaysañ jurt,
Zalımlardı eter nıpqırt,
Tuwrı birewi bolmadı.

Men ózim bilgir emespen,
Asqan bilgirmen demespen,
Hesh waq jalgan sóylemespen,
Jalgan aytqan gáp bolmadı.

Kewlimniñ soldı intası,
Bar ma dúnyanıñ opası?
Bárshesi adam balası,
Minez-qulqı bir bolmadı.

Ay yaranlar, etpe zina,
Túwesilmes bolar gúna,
Mehribanıñ ata-ana,
Onnan ullı hesh bolmadı.

Júrek bawırımıñ dağlasa,
Ózi ushın belin bağlasa,
Jarlı biyshara yığlasa,
Baydan shápáát bolmadı.

Bul dúnyanıñ sapası joq,
Biz bendege opası joq,
Bálentlerdiñ qapası joq,
Páske quwanış bolmadı.

Hárbir sózim qayğılı-zar,
Ayta bersem ishim janar,

Hár sózimde bir máni bar,
Ózimde ısıq bolmadı.

Ármanım kópdur ózimniñ,
Taralmawı ne sózimniñ,
Solgın tartıwı júzimniñ,
Biyde shápáát bolmadı.

Jıl-jıldan zaman tartıldı,
Zárdabınan jer jarıldı,
Bul azaptan kim arıldı,
Heshbir payanı bolmadı.

Sózim meniñ málım kópke,
Shıǵarmas oqıǵan shepke,
Túsiniñiz usı gápke,
Bul waqıya az bolmadı.

Ya bolmasa gúz kelerme,
Ya bolmasa qıs kelerme,
Jayma-shuwaq jaz kelerme,
Onıñ bayanı bolmadı.

Ay, yaranlar oylasañlar,
Men jerimdi jaylasañlar,
Aytıwǵa bel baylasañlar,
Ne sebep mennen bolmadı.

Ájayıp zamannıñ qáddi,
Astı dushpannıñ háddi,
Kórdiñ sansız qúdiretti,
Bir jasnar waqıt bolmadı.

Alpıs beske keldi jasım,
Aǵardı kúyikten shashım,
Sawdaǵa tústi basım,
Jaynap-jasnar kún bolmadı.

Kemtarlıqtıñ kámalı joq,
Men sorlınıñ amalı joq,

Shalqıp aytar zamanı joq,
Jaynap-jasnar kún bolmadı.

BILMEDIM

Bul dúnya tar ma, keń be?
Oylap mánisin bilmedim.
Bul ómirler mağan teń be?
Ne bolarımdı bilmedim.

Ayrıldım jalǵız qostardan,
Quba qosaqlı qoshqardan,
Asalmay qaldım asqardan,
Ne bolarımdı bilmedim.

Artımda aǵa-ini joq,
Júregimnen ótip júr oq,
Óter basımnan dúnya dep,
Ne bolarımdı bilmedim.

Belimde mádar qalmadı,
Kózim qızıqqa toymadı,
Zaman qayǵımdı joymadı,
Ne bolarımdı bilmedim.

Jastan qaldım anadan,
Jetim qaldım hím atadan,
Juda boldım ǵoy panadan,
Ne bolarımdı bilmedim.

Ústimde jaman ılashıq,
Onıń da bar jeri ashıq,
Dúnya boldı mağan qashıq,
Ne bolarımdı bilmedim.

Júzim sarǵaydı qapadan,
Ómirim qorlandı japadan,
Jańıldım neǵıp tobadan,
Ne bolarımdı bilmedim.

Júrip dushpanlar izimnen,
Ayırdı jaqsı kúnimnen,
Látte túspedi iynimnen,
Ne bolarımdı bilmedim.

Aǵa begler, qulaq salıń,
Mendey bolmaǵay halıń,
Óle ǵoysam, eske alıń,
Ne bolarımdı bilmedim!

JAZ KELER ME?

Dawıl boldı, úrgin úrdi,
Qosımın qamısın túrdi,
Duman bastı aspan, jerdi,
Puqaraǵa jaz keler me?

Janımdı aldı sıran suwıq,
Zarpınan jarıldı uwıq,
Ómirinshe kórgen qorlıq,
Puqaraǵa baq keler me?

Tamaǵım joq isherge,
Kóligim joq kósherge,
Tósegim joq tóserge,
Biz sorlıǵa jaz keler me?

Júrgen jerim Ayırsha ataw,
Ayaǵıma saldı mataw,
Qay waqıtta tarqar tataw,
Bizge endi jaz keler me?

Aǵalar, bul is ábesti,
Qashan jıynar adam esti,
Tefizler seńge siresti,
Bizge endi jaz keler me?

Tefiz ashshı suw sorlaq duz,
Qostıń ishi bolıp turma muz,

Eñ jamanı bolıp tur gúz,
Qıslar ótip jaz keler me?

Arqam Toqtas, suwı tereñ,
Adam barmas úlken ózen,
Awır miynet jenship júrgen,
Puqarağa jaz keler me?

Jalayır kópir boyında,
Kún kesher hal qıyında,
Adamnıń usı oyında,
Qıslar ótip, jaz keler me?

Qara suwıq qıstı eldi,
Bultlar basıp teñiz, kóldi,
Abdijámidtıń ulı óldi,
Biz sorlığa jaz keler me?

Bizlerde bolmadı jaraq,
Awqatımız qarabaraq,
Quday boldı jalǵız shabaq,
Usı waqta jaz keler me?

Awılда mallar qalmadı,
Sıran suwıqlar jalmadı,
Sıran tarqar waq bolmadı,
Alasatta jaz keler me?

Ásirese Qıtay búldi,
Qońsılas Qońırat hám búldi,
Qırar boldı suwıq eldi,
Biz sorlığa jaz keler me?

Elime jaman dus boldı,
Meniń aytarım qıs boldı,
Altın-gúmisler mıs boldı,
Puqarağa jaz keler me?

Qızıl tilim boldı ayǵaq,
Ayaq bassam bar jer tayǵaq,

Kóz salaman eken qayaq,
Biz sorlığa jaz keler me?

Kósilip jatar úyim joq,
Iyinge tartar kiyim joq,
Toqtań bizlerge buyım joq,
Biz sorlığa jaz keler me?

Jalǵız tuwısqan aǵamnıń,
Aqqan dáryaday saǵamnıń,
Ókpe menen qolqamnıń,
Balası óldi, jaz keler me?

Bul yalǵanslı dúnya qayda,
Tabalmadıq izlep payda,
Bunday azap bárha oyda,
Shıqpay óter jaz keler me?

Qarańlar hasıl zatıma,
Páriyad etken shın dadıma,
Júdegen bul elatıma,
Jaynap, kúlip jaz keler me?

SALÍQ

Bıtırıǵıdan bıyıl jaman,
Qalay-qalay boldı zaman,
Gárip-qáser qalmay aman,
On tilladan keldi salıq.

Bumı saldı Nurımbet jan,
Buyırdı dep atalıq xan,
Xalıq possın dep neshshe san,
On tilladan keldi salıq.

Maǵan hesh gáp eshegim bar,
Satıp berermen bir bazar,
Átteń jarlı ash Ernazar,
Oǵan qıyın boldı salıq.

Ol paqırdıń nársesi joq,
Emes taǵı qarnı toq,
Hadalǵa bir tawıǵı joq,
Albıratı onı salıq.

Úyinde bar jetim ballar,
Qazanǵa túskendey janlar,
Kózden aǵıp qanlı jaslar,
Júdá qıyın boldı salıq.

Mór uslaǵan Bahawatdin,
Bizlerde joq qara tiyin,
Gileń ashqa boldı qıyın,
Júdá awır boladı salıq.

Anaw jatqan Palım laqqı,
Elde barday onıń haqqı,
Berer edim oǵan dákki,
Hal-dármandı qurttı salıq.

Anaw júrgen Elmurat,
Astında jaman ala at,
Oǵan ne degen saltanat,
Kisi qamı boldı salıq.

Óndiredi ash xalıqtan,
Jetim jılaydı sonlıqtan,
Bay aman qaldı salıqtan,
Dóhmet tólew boldı salıq.

Anaw meshit munarlangan,
Baslarında shıraq jangan,
Quran ashıp xalıqtı sorǵan,
Iyshanlarǵa joqdur salıq.

Aq úzikli úlken otaw,
Óz aldına bolıp ataw,
Erman axun otır anaw,
Oǵandaǵı joqdur salıq.

Anaw júrgen Pirim sholaq,
Etip júr ol jalaq-julaq,
Salıq dese tayar sol-aq,
Bizler ushın qıyın salıq.

Waqtım ótti qayǵı menen,
Jas ayırılmaı kózim sennen,
Sorasańız bunı mennen,
Usılayınsha boldı salıq.

BERMEDI

Aw saldım barıp teńizge,
Teńiz balıǵın bermedi,
Alla názer salǵay bizge,
Kóz jastı nege kórmedi?

Qıtay, Qońırat búler boldı,
Áwliyege túner boldı,
Ashlıqtan jurt óler boldı,,
Teńiz hám balıq bermedi.

Men ózim bardım sal bolıp,
Sal emes ullı hal bolıp,
Álibim-ire, dal bolıp,
Teńiz hám balıq bermedi.

Ábeshiy boldı zamana,
Basında eldiń dumana,
Qudayım bergey amana,
Teńiz balıǵın bermedi.

Sapırılısıp tolqın urdı,
Qáhárlenip dawıl turdı,
Alamat bir zaman boldı,
Teńiz hám balıq bermedi.

Áy aǵalar ıǵbal bolǵay,
Haq nurına miyrim qanǵay,

Dushpanlarning úyi jangay,
Bizlerge baxit bermedi.

Bayda saqawat bolmadı,
Iyshanda shápáát qalmadı,
Sonda da gúli solmadı,
Tilegimdi hesh bermedi.

Ketpedi kewildin dağı,
Kópir sindı gúzardağı,
Gáriplerdin ashılmay bağı,
Teñiz hám balıq bermedi.

Berdimurat meniń ózim,
Yalğan emes aytqan sózim,
Alamattı kórdi kózim,
Mağan densawlıq bermedi.

ZAMANDA

Shaqqan ayaq basıp xızmet etpeseñ,
Kún kóriw qıyındur bunday zamanda,
Oylap-oylap maqsetiñe jetpeseñ,
Kúnler kóriw qıyın bunday zamanda.

Azamatlar ayağıñdı shaqqan bas,
Shaqqan baspasañ, kozden aǵar jas,
Meniń menen bolmasañ da shın joldas,
Názer salıñ sumı shıqqan zamanga.

Aman júriñ qolıñızdan kelseler,
Adam bolıp ar-namıstı bilseñler,
Dushpannıñ qolınan birew ólseler,
Tek áytewir qayǵırarsañ zamanda.

Jolda dushpan ordı qazıp jatarlar,
Qolınan kelse, qápesler de tutarlar,
Ózi tiymegenge kesek atarlar,
Qarañǵı qaplağan qayǵı zamanda.

Kóller juda boldı órdek, sonadan,
Erler júdá boldı qatın-baladan,
Qız-jawan ayırıldı ata-anadan,
Qarañǵı qaplağan qayǵı zamanda.

Suwǵa názer salǵan kókte juldızlar,
Sayada otırǵan názálim qızlar,
Yadıma túskende bawırım sızlar,
Qaysı baǵdın anarı bar zamanda.

Shejireden kórdim ótken kúnlerdi,
Gárip-qáser azap kórgen túnlerdi,
Azap berip dushpan ezgen ellerdi,
Qarañǵı qaplağan qayǵı zamanda.

Dushpannan hesh waqıt alma amanat,
Kótererseñ aqırında jaman at,
Bul zamanlar bolıp atır alamat,
Kimse ğamǵun, kimse shad bul zamanda.

Sapar etseñ, aman-esen kelgeyseñ,
Ar-namıstı ólgeniñshe bilgeyseñ,
Jurt tiymese, óziñ qarap júrgeyseñ,
Qıyın boldı hallar bunday zamanda.

Baylawlıdur bul zamanda qollarıñ,
Berdimurat, qıyın seniñ halların,
Ashılmadı seniñ júrgen jolların,
Arman menen keter boldıñ zamanda.

Zalımlar ezip júr xalıqtı sansız,
Betinde qanı joq, gileñ iymentsız,
Móhmin qullar otır telmirip esapsız,
Dushpanlar jábiri ótti zamanda.

Bul dúnyada júrgenimen payda joq,
Shadlanarmız degen endi oyda joq,
Gáriplerge hayt-mereke, toy da joq,
Kewlin ziynet tappas bunday zamanda.

Jıldan-jılğa zaman teriske aynaldı,
Jol tabalmay aqıllılar oylandı,
Júyrik sheshen tillerinen baylandı,
Qarańǵı qaplağan qayǵı zamanda.

Qız-jawanlar erkin dáwrán súrmedi,
Shaǵlap-kúlip teńi menen júrmedi,
Sháriat dep olarǵa jol bermedi,
Qarańǵı qaplağan qayǵı zamanda.

Men ólmespen, sózim júrer bárhama,
Tuwısqanı kóp, adam jawdan qorqa ma?
Zalımlardan qorqpay sen hám bir shaǵla,
Shaǵlawǵa jol bolmasa da zamanda.

Duwtarımdı shertip, qosıq aytaman,
Nama salıp duwtarıma qosaman,
Azap penen el-jurtıma qaytaman,
Qarańǵı qaplağan qayǵı zamanda.

Berdimurat qoyǵıl, bolmaǵıl hási,
Ayaqqa kiymediń bir jaqsı mási,
Shappattay nan boldı sózińniń bası,
Nan taba almay kettiń qayǵı zamanda.

Oylasań bul dúnya biypayan eken,
Dushpan isi xalıqqa kóp zıyan eken,
Baylar — qasqır, túlki, xalıq — qoyan eken,
Qarańǵı qaplağan qayǵı zamanda.

Óz basıma otırıp árman etermen,
Sózimdi oqısam, párman etermen,
Qosıq ayıp, árman menen ketermen,
Bir jazılıp ayta almadım zamanda.

Hásige ketpeyin, toba eteyin,
Hey aǵalar, ótirik ayıp neteyin,
Ólsem sózim qalar, ayıp keteyin,
Sózim orın bolar qaysı zamanda?

IZLER EDIM

Tabılsa maǵan kerek zat,
Ayaq jetse izler edim,
Keyingige qaldırıp at,
Boydı jazıp sóyler edim.

Aǵalar, kerek zatım bar,
Júrekte tolǵan dártım bar,
Qaytpağan meniń pátim bar,
Boyım jazıp sóyler edim.

Bilgen adam maǵan kelse,
Meniń bul dártımdı bilse,
Men aytayın tıñlay bilse,
Dártke dawa izler edim.

Bedew minip shapqan álwan,
Gúres bolsa ayırar palwan,
Súriwge ómirlik dáwrán,
Bolsa sonı izler edim.

Haqqa nahıs eteyin men,
Ótirik ayıp neteyin men,
Eldi izlep keteyin men,
Bir imkanın gózler edim.

...Ol joǵalǵan meniń aǵam,
Jırtılmasa eger jaǵam,
Aqqan bilim bulaq saǵam,
Tabılǵansha izler edim.

Íqlas berip onday sózge,
Jibermey jeńil minezge,
Túsiw ushın biziń kózge,
Keregimdi izler edim.

Izlese meni tuwǵan inim,
Duman basqan ay hám kúnim,

Shıǵarıwǵa erkin únım,
Ólgenimshe izler edim.

Izler edim men atamdı,
Keshiriń bolsa qátemdi,
Shad qılıwǵa elatımdı,
Baxıt jolın izler edim.

Qapılsa da dúnya sonsha,
Tartınbastan oǵan onsha,
Sabır etip tabılǵansha,
Doslarımdı izler edim.

Qanalasım, qarındasım,
Sawdalargá tústi basım,
Márt jigit bolǵay joldasım,
Qáwenderdi izler edim.

... Qarındas maǵan qáwender,
Ústıme jabar hasıl zer,
Aytar kórgen raxmetler,
Doslarımdı izler edim.

Shamshıraqtay gúl júzleri,
Jan alar jadu kózleri,
Dártke dawa minezleri—
Adam bolsa izler edim.

Birikkende neshe arıs,
Álhábbiz dep aytar algıs,
Izlegenim meniń jolbarıs,
Naǵız sherdi izler edim.

Eger, tapsam ol sherlerdi,
Ózgerter edim túrlerdi,
Gúlistan etip jerlerdi,
Dúnya júzin izler edim.

Aǵa begler bolmań qapa,
Súriń máńgi zawqı-sapa,

Shekken bolsań jábru-japa,
Opanı da izler edim.

Sizlerdey men de adamman,
Biraq, kózsiz sonaman,
Soǵan dım kúyip-janaman,
Baxıt bolsa izler edim.

Jolınan adasıp qalǵan,
Móhminlerge sárdar bolǵan,
Ǵarip-qáser qoltıqlaǵan,
Miyrimlini izler edim.

Oylanıp tapqıl jolıńdı,
Sozba hawaǵa qolıńdı,
Sárdar bolar aqıllı,ı,
Tapqanımsa izler edim.

Hám de kóp kórgen qáriyanı,
Xalıqqa málim járiyanı,
Yaki teńizdi-dáryanı,
Keship ótip izler edim.

Sabırlıqqa baylap beldi,
Aralap Qońırat, Qıtay eldi,
Hám de qoymay teńiz, kóldi,
Izlegende tabar ma edim?

Shar kitaptan tura qashtım,
Nawayıdan sawat ashtım,
Fizuliydan dúrler shashtım,
Dilwarlardı izler edim.

Maqtımqulını oqıǵanda,
Aytar edim hár zamanda,
Kemis barma begler onda?
Sózin tawap qılar edim.

Tapsam izlegen dostımdı,
Jaquńnan salıp qosımdı,

Sawdağa salmay basımdı,
Haqıyqatlıq isler edim.

Qarataw aldımnan kelse,
Áydarhası adam jese,
Adamnıń parqın ol bilse,
Jaraq tawıp izler edim.

... Men ózim biykar emespen,
Aıstan qayǵı jemespen,
Haslan yalǵan sóylemespen,
Baxıt bolsa izler edim.

Xalqım ushın salıp kúshti,
Alıwǵa zalımnan óshti,
Aralasam Úrgenishti,
Yaranımdı izler edim.

Joldas ertip jolǵa shıqsam,
Dáryaday bir tolıp-tassam,
Jaqsılardıń awzın baqsam,
Sóz marjanın dizer edim.

Sezdirmesten biy hám xanǵa,
Hám olarǵa jaqın janǵa,
Ata jurtı Túrkestanǵa,
Barıp joqtı izler edim.

Oylan sózdi alǵa qarap,
Oǵan barar halǵa qarap,
Shıqqıl úyden jolǵa qarap,
Joldı tapsam izler edim.

Berdimurat, izle, izle,
Jaqsı joldı tezden gózle,
Kóp ishinde jaqsı sózle,
Dep aytqanda biler edim.

Aylanıp tapsam júyesin,
Betine jaǵıp kúyesin,

Sum dushpannıń nesiybesin,
Kesiw jolın izler edim.

Joǵımnan tappadım derek,
Basılmadı hesh waq júrek,
Men sorlıǵa dáwrán kerek,
Men dáwrandı izler edim.

...Zaman qalay, zaman boldı?
Qaraǵay basın shortan shaldı,
Bir neshsheden kewlim qaldı,
Jarıq joldı izler edim.

BAR ENDI

Berdimurat sóyle sózdi,
Dushpanıńa tigip kózdi,
Sózge inant kishi júzdi,
Wáde ber endi, ber endi.

Shıǵar boldı janım tánnen,
Sorasańız xalqım mennen,
Yaratqan tilegim sennen,
Ráhim qıl endi, qıl endi.

Haqıyqattı aytaw bizden,
Namıs etip ádepsizden,
Aman saqlap jaman sózden,
Járdem ber endi, ber endi.

Qaltamda joqdur qara pul,
Qawmı-qardashım boldı qul,
Jas arıwlar bolıp tur tul,
Olarǵa járdem ber endi.

Ráhim áylegil ózime,
Kózleriń túsip kózime,
Qulaq salıp bul sózime,
Quwat ber endi, ber endi.

Berdimurat tut óziñdi,
Qaratpa námártke júziñdi,
Kórmesin dushpan iziñdi,
Sağıraq bol endi, bol endi.

KEREK

Ashılğan gúl gumshalağan,
Ishiñde búlbúl sayrağan,
Kúnlerdiñ nuri jaynağan,
Jaqtı dúnya mağan kerek.

Munarlangan asqar-asqar,
Júzi nurlı, kelbetli yar,
Bawırı pútın bir qızıl nar,
Sawıw ushın mağan kerek,

Dúr-dúr silkinip oynağan,
Hárbir islerdi oylağan,
Kún sayın ósip jaynağan,
Jas qızıl gúl mağan kerek.

Qatarda qıslaw qalıñ el,
Jaǵalatıp hám shapqan shel,
Moynı uzın, bir qıpsha bel,
Súyiw ushın mağan kerek.

Jal, kekilli, qayshi qulaq,
Quyırıq jalı sıydam, sholaq,
Sharshamastay polat tuyaq,
Dal bedewler mağan kerek.

Tumaǵası zerli-gúmis,
Polat tuyaq, pári tegis,
Hesh jerinde joq bir kemis,
Ushqır quslar mağan kerek.

Shıqqan sharıqlap aspanga,
Urgan taynbay dushpanga,

Ishin toltırğan pushpanga,
Márt jigitler mağan kerek.

Dushpanga sırın aytpağan,
Yar-dosların muñaytpağan,
Qorqıp heshkimnen qaytpağan,
Gayratlılır mağan kerek.

Mayrılmay heshbir tuyaqtan,
Teri tógilip qulaqtan,
Ozıp kelgen hár bayraqtan,
Dal bedewler mağan kerek.

Ótirik sózler aytpağan,
Ózin-ózi uyaltpağan,
Dos balasın jılatpağan,
Ádil erler mağan kerek.

Sayasın salǵan paqırǵa,
Suwlar jetkeren taqırǵa,
Aqsaq, mayıp hám soqırǵa,
Qayır etken mağan kerek.

Taq turıp, belin baylağan,
Qolına jaraq saylağan,
Xalqınıñ ǵamın oylağan,
El ǵamxorı mağan kerek.

KEWLIM MENIÑ

Bul dúnyaǵa kelgeli,
Boldı ma aytqanıw meniñ?
Esi-aqlımdı bilgeli,
Keyinge tartqanıw meniñ.

Qálem uslap, sózler jazdım,
Tásiyin etiñ, júdep azdım,
Mıñnan emes, júzden ozdım,
Aytarım kóp, tıñla, meniñ!

Ózimde joq asqan ilim,
Emes edim talib ilim,
Kewlimdegini tóger tilim,
Qáte ketse ápiw etiń.

Kórer gárip júz muń azar,
Berdimurat daǵın jazar,
Dushpan sirá salmas názer,
Sózlerimdi tıńlap meniń.

Merekede opaq boldım,
Eńgezerdey sopaq boldım,
Kólge barsam qopaq boldım,
Bahǵım joq boldı meniń.

Tıńlań, jurtım náyleyin,
Tilimdi tartıp sóyleyin,
Bul zamanda men ne deyin,
Aytqanım bolmasdur meniń.

Oylaǵıl endi xalayıq,
Usı ma bizge ılayıq,
Bárimiz bir is qılayıq,
Sózimdi tıńlańız meniń.

Bolmadı bizde hesh maza,
Ashılmadı gúller taza,
Bolsın kiygeniń azada,
Bir aytarım usı meniń.

Dúnyanıń payanı azdı,
Ete almadım bárha nazdı,
Shıǵarmay erkin hawazdı,
Óttiler ómirim meniń.

Ólmes meniń shayırhıǵım,
Dushpanlarǵa qarsı shıǵıń,
Kewlimde bardur dıǵım,
Ólgenshe oyımda meniń!

Kózden aqtı qanlı jasım,
Isenimsiz bolıp joldasım,
Aǵardı kúyikten shashım,
Kewlimde kóp dártım meniń.

Jaman adam qılar aza,
Olardıń biri Murtaza,
Hár adamǵa bergen ıza,
Olar da oyımda meniń.

Sóz sóylesem, sózlerim kóp,
Aytpayman men «umıttım» dep,
Bir neshsheden uwayım jep,
Qayǵılandı kewlim meniń.

... Basıma tústi qıyamet,
Bul zaman boldı álamat,
Júrsem eger saw-salamat,
Barlıǵı oyımda meniń.

Jaqsınıń gúli solmasın,
Qaza jetpesin— ólmesin,
Gáripke jábir kelmesin,
Ólgenshe tilegim meniń.

Ne kórdim men bul dúnyadan,
Haq xabardar bolsın haldan,
Qorqıń gárip obalnan,
Bárisi kewlimde meniń.

Kúnxojanı taqiq kórdim,
Ájiniyaz benen birge júrdim,
Sózlerine qulaq túrdim,
Olar da oyımda meniń.

Berdimurat oylań óziń,
Qalay-qalay aytqan sóziń,
Sargayıptı qızıl júziń,
Sawmeken seniń jan-tániń.

Kóp islerge belim bağlap,
Qara bağrım turman dağlap,
Jüre almadım bes kún shağlap,
Barlıǵı oyımda meniń.

Yalganshı dúnyaga kelip,
Azaplı-kópıli ómir súrip,
Teń dostım menen teń júrip,
Ómir súriw oyım meniń.

Ǵarıplerdiń atası joq,
Sózlerimniń qátesi joq,
Jüregime tústi bir shoq,
Barlıǵı oyımda meniń.

Ómirdiń azabı qattı,
Shiyrin janga bári battı,
Kóp sóylemek bizge uyattı,
Barlıǵı kewlimde meniń.

... Payansız dúnya biymurat,
Ótkenlerden al ibarat,
Kóp jılama Berdimurat,
Aytsañ dártiń kópdur seniń.

Ilaj joq onday dártlerge,
Uqsa sózińdi mártler de,
Jol kórsetkil jigitlerge,
Sol wazıypañ bilseń seniń.

Kewlimniń joq heshbir xoshı,
Jigitlerdiń keler yoshı,
Bunı jazğan qálem ushı,
Tilimde sayrap tur meniń.

Jasım ótip, jas basıp tur,
Kemligim hádden asıp tur,
Biraq, sóz suwday tasıp tur,
Shar tárepte kewlim meniń.

DÁWRAN

Kelgen soń adam kóp jasqa,
Qartayğan soń bolar qáste,
Gúńgirtlenip kózim jasta,
Bul basımnan ótti dáwrán.

Tıńlań qurbı hám qurdasım,
Jigirma besten ótti jasım,
Qayǵıda boldı bul basım,
Amanlıqta ótti dáwrán.

Meni saldıń jangan otqa,
Ókpemdi hám qoyıp partqa,
Kem tasladıń bizdi artqa,
Sóytip bizden óttiń dáwrán.

Bay bolmadım, jıynap maldı,
Biy bolmadım, tógip bardı,
Bári mennen artta qaldı,
Keregi joq onday dáwrán.

Boldı jutım mağan qıyın,
Mal bolmadı jıyın-jıyın,
Qayda mağan bergen sıyıń?
Meni áwere ettiń dáwrán.

Bayga bardıń, baxıt boldıń,
Sınbaytuǵın saxıt boldıń,
Jónin taptıń qıysıq joldıń,
Hár kimlerge kettiń dáwrán.

Jarlı adamga jantaspaysañ,
Kópke deyin uyalmaysañ,
Qalay-aw dep oylanbaysañ,
Bizden qashıp júrseń dáwrán.

Astımda joq kólik-eshek,
Tósegenim topıraq, kesek,

Malı joqtı ettiñ ósek,
Kúlki ettiñ bizdi dáwran.

Ata-anama kelmediñ,
Bizge mal-haldı bermediñ,
Kózlerdiñ jasın kórmediñ,
Bul basımnan óttiñ dáwran.

Sen toyǵan bolsañ men de toq,
Basımnan óttiñ dúnya boq,
Endi maǵan kereǵıñ joq,
Qashsañ jolıñ bolsın dáwran.

PANA BER

Zaman, zaman boldı zaman,
Kúnnen-kúnge boldı jaman,
Qapladı kún júzin duman,
Bendege óziñ pana ber.

Ey yaratqan, yaratqan,
Nayzanı bizge qaratqan,
Ǵam kóline aparatqan,
Ǵarip-qáserge pana ber.

Pana bergil qádir quda,
Shiyрін janım bolsın pidá,
Kúnnen-kúnge boldıq geda,
Bizdey sorlıǵa pana ber.

Bende edik shubhasız haq,
Bizdey sorlıǵa bergil baq,
Posar boldı ayaqtan xalıq,
Jalañashlarǵa pana ber.

Kólde balıqlar tuwladı,
Arıslan, qaraqulaq shuwladı,
Adamnıñ júregi suwladı?
Bendege óziñ pana ber.

Pana bergil bizge óziñ,
Tolıp atır aytar sózim,
Álamattı kórdi kózim,
Bizlerge óziñ pana ber.

Berdaq aytar daǵlı ekenin,
Zalımlarǵa baǵlı ekenin,
Bir kóziniñ aqlı ekenin,
Ǵarip-qáserge pana ber.

Pana ber bizge «yaratqan»,
Jоq adamlar qarap jatqan,
Men de onıñ jolın tutqan,
Bendeleriñe endi pana ber.

Pana bermeseñ bizlerge,
Ómirimiz óter dúzlerde,
Ráwshan joqdur kózlerde,
Bizlerge endi pana ber.

Móhmin xalıq dım qor boldı,
Qayǵıǵa ishi lıq toldı,
Ekken gúli bárha soldı,
Aqibetine pana ber.

Sóyle tilim, sóyle tilim,
Ashulmasa da bir gúlim,
Aqır keler bir kún ólim,
Ólsem keynime pana ber.

Duris jolǵa qayta júrer,
Haqtıñ sózin ayta júrer,
Móhmin xalıqtı bolsa kórer,
Bendeleriñe pana ber.

Qaraqalpaq posar boldı,
Shólistandı basar boldı,
Neshshe qırdan asar boldı,
Xalıqqa aql dana ber.

Jasım tolıp tur kózime,
Xalqım menen hám ózime,
Bul aytqan meniń sózime,
Tıńlaǵanlar bir máni ber.

Sum táǵdirdiń bul jábiri,
Kemliktiń men músápiri,
Qorlıqta ótti ómiri,
Bendelerińe pana ber.

Xalıq bolǵan soń, xalıq bolsın,
Qas dushpanı ariq bolsın,
Biysharaǵa jariq bolsın,
Móhmin bendege pana ber.

Oylan óziń parqın bilip,
Baǵrıńdı ol otır tilip,
Bul qorlıqtan qalma ólip,
Bizdey ǵarıpke pana ber.

Elde júrgen eserler bar,
Awırıp júrgen keseller bar,
Jáne ǵarip-qáserler bar,
Solarǵa endi pana ber.

Qanatınan qayırılǵan bar,
Yarım jolda mayırılǵan bar,
Tulparınan ayırılǵan bar,
Olarǵa óziń pana ber.

Birew júr tamaq tabalмай,
Miyнет haqısın ala alмай,
Ilajı joqtan qol sala alмай,
Endi solarǵa pana ber.

Birewler bar kútá jarlı,
Talaǵan onıń barını,
Nanǵa toymaǵan qarını,
Solarǵa óziń pana ber.

Ǵam kóline aparatqan,
Bul hal qıynlap baratqan,
Bir ǵarıppen, men de jatqan,
Bizlerge endi pana ber.

Birewler júr delbe bolıp,
Ǵumshalanǵan gúli solıp,
Kókireǵińe dártler tolıp,
Sol ǵarıplerge duwa ber.

Birazlar júr molla bolıp,
Bárha awzında «alla» bolıp,
Til ushında olla bolıp,
Sonıúdaylarǵa pana ber.

Birazlar júr suwı bolıp,
Kewline kóp pikir tolıp,
Birazlar júr gúldey solıp,
Bizlerge endi pana ber.

Pana bergil ǵarıplerge,
Jetim menen jesirlerge,
Birazlar tiriley górgе,
Kirip atır ǵoy pana ber.

Zalıм kóp, zaman tar eken,
Ájep bir isler bar eken,
Dostına ózi yar eken,
Bizlerge endi pana ber.

Xalıqtı kóshte baslarǵa,
Dushpanǵa qurıq taslarǵa,
Qas bolǵanlardı uslarǵa,
Móhmin qullarǵa pana ber.

Tilegimdi qabıl etkil,
Bolmasa, ómir gúmra ótkil,
Dushpannıń basına jetkil,
Biz ǵarıplerge pana ber.

Panalar berip ózime,
Asqıl qulaq bul sózime,
Sargısh endirme júzime,
Meniń xalıqıma pana ber.

Men ózim bir haq degenmen,
Xalıq súygen sorlı bendemen,
Ármanım kóp, dárbedármén,
Qudayım, bizge pana ber.

Pana berip haq «yaratqan»,
Bizler emes jolıń tutqan,
Baylardı qurt sózin qurtqan,
Bizlerge óziń pana ber.

Aldımdı serlep kórerger,
Yaranlar menen júrerger,
Móhminlerge qol bererger,
Men sorlıǵa dáramat ber.

Waqtım ótti árman menen,
Haqtıń isi párman menen,
Qayǵı-hásiret zaman menen,
Ótti ómirim, pana ber.

Ullı xalıqqa bergil mádet,
Jaman boldı bunday ádet,
Aytqıl yaranlar raxmet,
Halımız qıyın, pana ber.

Alpıs-jetpis keldi jasım,
Kúyikten aǵardı shashım,
Ne sawdaǵa tústi basım,
Mendey gáripke pana ber.

AQÍBET

Zaman neshik zaman boldı?
Aqır bolǵay aqıbet,

Kewillerge qayǵı toldı,
Qayǵı tarqaǵay aqıbet.

Xızmet etseń xalıq ushın et,
Zinhar námártke burma bet,
Jamannan qash, awlaqqa ket,
Qarası júǵar aqıbet.

Jamanlarǵa xızmet etseń,
Doshq miyrimdi kórsetseń,
Keyniń istı súyretseń,
Is wayran bolar aqıbet.

Jaqsıǵa etseń xızmetti,
Ol da eter izzetti,
Isiniń bolar bereketi,
Keliser isini aqıbet.

Soǵadı qurı kókirek,
Bul zaman áste sóylemek,
Bul sózimdi etpe dálkek,
Dálkek ókinter aqıbet.

Men aytarman zaman túrin,
Alalmay doslarım orın,
Usılay ótken bunnan burın,
Jaqsılıq bolǵay aqıbet.

Oylan shayır ótken kúndi,
Ata-baba ketken kúndi,
Bizdi hayran etken kúndi,
Keyni bolǵay aqıbet.

Aya doslar, bardur zaman,
Bastaǵı bul kúnler jaman,
Tas burshaqqa qara duman,
Aqır bolǵay aqıbet.

Ásirese Qıtay, Qıpshaq,
Ólip atır qushaq-qushaq,

Ármanda kettiler goshshaq,
Bolmasa aqırı aqıbet.

Qaramay ata-anaga,
Ata qaramay balağa,
Kóshti awıl Aq qalağa,
Kelgey aqırı aqıbet.

Oylasañ oy tolıp atır,
Alasat waq bolıp atır,
Jawdan óldi Qoñır batır,
Keliskey aqırı aqıbet.

Berdimurat shayır dedi,
Xalqım turıp qayğı jedi,
Árman usı kewildegi,
Jaqsılıq bolğay aqıbet.

Mennen burın neshe ótti,
Ármanda hámmesi ketti,
Mağan ármanlıq jetti,
Bolğay zaman aqıbet.

Maqtumqulı shayır edi,
Dos-yaranı maqtar edi,
Ol da mendey sorlı edi,
Kelgey aqırı aqıbet.

Áy ağalar, qolım bağı,
Ishimde dárt, bağrım dağı,
Tıńla sózdi Áwez qańlı,
Keyni bolğay aqıbet.

... Birazlar ashtan qırıldı,
Qıynalıp moynı burıldı,
Aqır zamanlar qırıldı,
Keyni bolğay aqıbet.

Ótti bizden burınğılar,
Afğan etip ondağılar,

Aytqanda bul bawırım dağlar,
Zaman jaqsırğay aqıbet.

Qayğı shegip hesh qıynalma,
Berdimurat hesh oylanba,
Aytqanıñ payda-zıyan ba?
Isler keliskey aqıbet.

Ğamlar menen kewlim ósher,
Táğdirimdi kimler shesher?
Xalqım qalay kúnim kesher?
Keyni bolmasa aqıbet.

Tiyer baslar qara tasqa,
Uwayım túserler bul basqa,
Kelip turman biraz jasqa,
Kórmedim sirá aqıbet.

Men edim kimge mehriban,
Qayğılıqtan shektim afgan,
Nalıs jetti kókke taman,
Kórermen be aqıbet?

... Zamannıñ túrleri solay,
Ağa begler kórdiñ qalay?
Deme onı alay-bılay,
Jaqsıraq bolğay aqıbet.

Nala qılıp júrgenimde,
Berer bir kún tilegimdi,
Men sıbandım bilegimdi,
Jaqsıraq bolğay aqıbet.

Xalıqtıñ halı ne kesher,
Neni jep, nelerdi isher,
Táğdirini kimler shesher,
Aqırı bolğay aqıbet.

...Shashım ağardı-ağardı,
Bul dúnyada neler qaldı,

Bul pálek ayralıq saldı,
Yaranlar bolǵay aqıbet.

Shın kewilden wáde ettim,
Árman menen elden kettim,
Aldıń elim násihatın,
Násihat payda aqıbet.

Nesine begler kúleyin,
Xalıqtan párman tileyin,
Azaplar menen óleyin,
Qayda sorlıǵa aqıbet.

Ońar jaǵımdı gózlesem,
Hadal aytıp sóz sóylesem,
Xalıq ushın naǵmet izlesem,
Bolar ma eken aqıbet?

Isimdi zaman etpedi,
Waqtımdı xoshlap ketpedi,
Aqlım alsqa jetpedi,
Jetse bolar ma aqıbet?

Meniń sózlerim kár etpes,
Námártlerden kewil pitpes,
Dushpanıń gúnańnan ótpes,
Dostıńa tiyme aqıbet.

Berdimurat waqtıń qansha?
Azap shektim sonsha?
Sarsıla berme sen onsha,
Jarıq kórerseń aqıbet.

Bul isim ózime ayan,
Ayanlıǵı bolǵay payan,
Sergek bol, ǵápletten oyan,
Aqırı bolǵay aqıbet.

Tereń oylar etkil talap,
Qalmasın muhminler jılap,

Jaman múlkin alma sorap,
Keyin bolmasa aqıbet?

Berdimurat shayır boldıń,
Sen kimlerge uqsas boldıń?!
El gezip bárha saz urdıń,
Sazıń saz bolar aqıbet.

Hayalım boldı káywana,
Qaynatam boldı diywana,
Tolarma endi paymana?
Aqırı bolǵay aqıbet.

Durıs bergil dosıńa qol,
Sárdar bolsań tezden tap jol,
Birlik jaqsıdur—tayar bol,
Sonda tabarsań aqıbet.

Dos adam doslıǵın aytar,
Hárbir istiń parqın aytar,
Elge miynet qılsań qaytar,
Bahańdı berer aqıbet.

EKEN

Jigitlik degen nar eken,
Ǵarrılıq degen jar eken,
Qartayǵan soń jasıń jetip,
Bul keń dúnya tar eken.

Bilgir sózi wásiyatdur,
Bul jáhándе sharapatdur,
Ǵarrı sózi násiyatdur,
Bilmegenler nadan eken.

Bilgir sózin tıńlamaǵan,
Ǵáp mánisin ańlamaǵan,
Úlkennen násiyat almaǵan,
Aqlsızlıq bolǵan eken.

Sálem bermey garrılırğa,
Til tiygizip jarlılarğa,
Alarıp qarap olarğa,
Biyinsaplıq bolğan eken.

Mal-dúnyası bihat erdi,
Jeti dúrkin jılqı jıydı,
Qarun dúyada ne kórdi?!
Dúnya soñı yalğan eken.

Bul dúnyağa kewil bergen,
Ólmeymen dep ğapıl júrgen,
Jerdiñ júzin qoymay súrgen,
Iskender hám ótken eken.

Jarlınıñ kórer kúni joq,
Ústine kiyerge tonı joq,
Búlbúldiñ qonar ğúli joq,
Ĝúl dep shatqa qonğan eken.

Qárep bolğan eken kúnim,
Sóyley almay óshti únım,
Jarlığa bolmay bir tınıım,
Bir tamaq dep jortqan eken.

Juwırıp-jortıp tamaq tappay,
Tamaq tapsa ústin jappay,
Kúndiz júrip, aqsham jatpay,
Táğdir usılay bolğan eken.

Sózlerim dáryaday tastı,
Búlbúl sayrap jolğa tústi,
Bizge táğdir qılğan isti,
Tábdil qılmaq yalğan eken.

Heshkim názer salmas bizge,
Aytıp turman xalqım sizge,
Bul sózdi qaldırdım sizge,
Kóp sóz zaya ketken eken.

Qıdırap Aqdárya boyın,
Qızlar menen ettim oyun,
Neshshe májilis qurıp toyin,
Atqarğan kún ótken eken.

Kelerme eken bizge murat,
Kelistirip isti qurap,
Usı jerde Berdimurat,
Sózin tamam qılğan eken.

QASHAN RÁHÁTLANADURSAÑ

Ilmi ğayıptan sózleme,
Kisiniñ yarın gózleme,
Miynetsiz dúnya izleme,
Jandı otqa saladursañ.

Talap islep tap dúnyanı,
Sútten aqdur bilseñ anı,
Kóp etseñ óziñ ğúnanı,
Jaman atlı boladursañ.

Óziñnen páske júz salma,
Námáhremlerge kóz salma,
Kisi yarına kóz salma,
Óz yarıñnan qaladursañ.

Dás ellide pirden qaytpa,
Tawıp ayt sózdi molaytpa,
Dostıñ sırın dushpangá aytpa,
El buziwshı boladursañ.

Er bolsañ eliñdi baqla,
Eldiñ bergen duzin aqla,
Dostıñ sırın bekkem saqla,
Elge mirza boladursañ.

Bolayın deseñ elge mirza,
Elleriñdi qılğıl ırza,

Ġáriplerge berme ıza,
Óziñ zıyan qıladursañ.

Tuwrı tutsañ niyetiñdi,
Xalıqqa bursañ betiñdi,
Sıylasañ ġárip-jetimdi,
Shın azamat boladursañ.

Peyiliñ ketip, nápsiñdi ashpa,
Malım bar dep tolıp-taspa,
Jarlım ayaqqa baspa,
Sen de jarlı boladursañ.

Qolıñ úzbey el-elattan,
Qashıq júrmе jámáátten,
Qashar bolsañ qash ġıybattan,
Ġıybat jaman biledursañ.

Miyнет penen jandı qıynap,
Kórmey bir kún qonaq sıylap,
Ishpey-jemey maldı jıynap,
Qashan ráhátlanadursañ.

Parqı bolar sóz degenniñ,
Narqı bolar bóz degenniñ,
Xalqıñ bolsın izlegenıñ,
Sonda dáwran súredursañ.

Berdimurat der shertip sazdı,
Bárha gezip qıs-jazdı,
Oraza tutpay, bes namazdı,
Mudamı qaza qıladursañ.

KELIN

Qasıñ qara, belıñ názik,
Onı qolında altın júzik,
Ġayratıñdı búgin kórdik,
Qupıyada ildiñ kelin.

Shashıñ qara, betiñ appaq,
Qundız kirpik, jupqa dodaq,
Piste murın, awzıñ oymaq,
Kelbet jaǵıñ kelgen kelin.

Qulaǵıñda altın sırǵa,
Tiliñ shiyrin, kewliñ jorǵa,
Keldim saǵan zorǵa-zorǵa,
Qarsı aldında turman kelin.

Sonday úlgi etken isiñ,
Jiltıraydı hinji tisiñ,
Aqlıñ artıq, pútin esiñ,
Sonday bolıp tursañ kelin.

Jarqıraydı betiñ ayday,
Tuwǵan anañ seniñ qanday?
Sóziñ shiyrin, tiliñ palday,
Perizattan artıq kelin.

Artıq seniñ aql, oyıñ,
Tal shıbıqtay hám de boyıñ,
Qarma-jara bolıp toyıñ,
Árman menen tursañ kelin.

Qaynaǵaǵa basıñdı iyip,
Qayǵı menen qabaq úyip,
Árman menen ishiñ kúyip,
Usı halda tursañ kelin.

Óñiriñe taǵıp teñge,
Ármanıñ bar onnan óñge,
Hám qáyinge bolıp jeñge,
Jat ellerde tursañ kelin.

Kúni-túni azap shegip,
Kózleriñnen jastı tógıp,
Qabırǵañdı qayǵı sótip,
Árman menen júrsen kelin.

Ġáriplerge berme iza,
Óziń zıyan qıladursañ.

Tuwrı tutsañ niyetińdi,
Xalıqqa bursañ betińdi,
Sıylasań ġárip-jetimdi,
Shın azamat boladursañ.

Peyiliń ketip, nápsińdi ashpa,
Malım bar dep tolıp-taspa,
Jarlım ayaqqa baspa,
Sen de jarlı boladursañ.

Qolıń úzbey el-elattan,
Qashıq júrme jámáátten,
Qashar bolsań qash ġıybattan,
Ġıybat jaman biledursañ.

Miynet penen jandı qıynap,
Kórmey bir kún qonaq sıylap,
Ishpey-jemey maldı jıynap,
Qashan ráhátlanadursañ.

Parqı bolar sóz degenniń,
Narqı bolar bóz degenniń,
Xalqıń bolsın izlegenıń,
Sonda dáwran súredursañ.

Berdimurat der shertip sazdı,
Bárha gezip qıs-jazdı,
Oraza tutpay, bes namazdı,
Mudamı qaza qıladursañ.

KELIN

Qasıń qara, belıń názik,
Oń qolıńda altın júzik,
Ġayratıńdı búgin kórdik,
Qupıyada ildıń kelin.

Shashıń qara, betiń appaq,
Qundız kirpik, jupqa dodaq,
Piste murın, awzıń oymaq,
Kelbet jaǵıń kelgen kelin.

Qulaǵıńda altın sırǵa,
Tiliń shiyrin, kewliń jorǵa,
Keldim saǵan zorǵa-zorǵa,
Qarsı aldında turman kelin.

Sonday úlgi etken isiń,
Jıltıraydı hinji tisiń,
Aqlıń artıq, pútin esiń,
Sonday bolıp tursañ kelin.

Jarqıraydı betiń ayday,
Tuwǵan anań seniń qanday?
Sóziń shiyrin, tiliń palday,
Perizattan artıq kelin.

Artıq seniń aql, oyıń,
Tal shıbıqtay hám de boyıń,
Qarma-jara bolıp toyıń,
Árman menen tursañ kelin.

Qaynaǵaǵa basıńdı iyip,
Qayǵı menen qabaq úyip,
Árman menen ishiń kúyip,
Usı halda tursañ kelin.

Óñirińe taǵıp teńge,
Ármanıń bar onnan óńge,
Hám qáyinge bolıp jeńge,
Jat ellerde tursañ kelin.

Kúni-túni azap shegip,
Kózlerińnen jastı tógip,
Qabırǵańdı qayǵı sótip,
Árman menen júrsen kelin.

Artıq bahañ eliw tuwar,
Sennen alıp ákeñ sawar,
Buringıñın jolın quwar,
Baxtıñ solay boldı kelin.

Buringıdan alıñan ósh,
Orınıñnan qozǵalma hesh,
Qaptalıñda eki biykesh,
Sine-sanlı tursañ kelin.

Qorlıq, azap kórgen kúniñ,
Qapalıqta ótti túniñ,
Erkin shaǵlap shıqpay úniñ,
Qapalıqta tursañ kelin.

Sonday zarıñ keldi maǵan,
Ne aytayın barıp saǵan,
Qayǵıdaman men de oǵan,
Kúniñ solay ótti kelin.

Kóp sarsılıp bolma qapa,
Qıya shólde shekpe japa,
Kelse saǵan siñli, apa,
Ne aytarsañ turıp kelin?

Usı bastan etip talap,
Birew ushın júrme jılap,
Erterekten teñiñdi tap,
Matawlıqta júrme kelin.

KÓRDIM

Men ózimniñ sózimdi aytsam,
«Haq» deyip «raydan» qaytsam,
Aytar sózimdi molaytsam,
Sózimnen jábir kórmedim.

Way yaranlar, salsañ qulaq,
Meniñ kewlim aqqan bulaq,

Shırışımıdı buzdı shunaq,
Shunaqtı dos-yar kórmedim.

Meniñ kewlim málim sorsañ,
Xalqım, qulaq salıp tursañ,
Kóp eglenip, moyın bursañ,
Bolajaq islerdi kórmedim.

Bul dúnya-dúnya bolǵalı,
Xalqım ataǵın alǵalı,
Waqıtsız gúller solǵalı,
Bolajaq islerdi bildim.

Berdimurat aytar sózdi,
Jas aldılar eki kózdi,
Sókpeñizler endi bizdi,
Ózime ráwa kórmedim.

Men ózimdi ayan etsem,
Zaman túrin bayan etsem,
Kórgenimdi aytıp ótsem,
Puqara baxtın kórmedim.

Atam boldı mudamı ash,
Kiyimsiz qıppa jalañash,
Bası ushın etip sawash,
Opalı dúnya kórmedim.

Dushpanǵa bardım jantasıp,
Naqıra tartıp, ókshe basıp,
Qolım qısqa qaldım sasıp,
Aytqanıñnıñ bárin kórdim.

El qıdırıp, el gezgenmen,
Biraz adamnan bezgenmen,
Sumlıqtıñ bárin sezgenmen,
Aǵalar, mınanı kórdim:

—Qıtay, Qoñurattıñ elinde,
Hár xalıqtıñ óz jerinde,

Artıq bahañ eliw tuwar,
Sennen alıp ákeñ sawar,
Buringıñın jolın quwar,
Baxtıñ solay boldı kelin.

Buringıdan alıñan ósh,
Orınıñnan qozǵalma hesh,
Qaptalıńda eki biykesh,
Sine-sanlı tursań kelin.

Qorlıq, azap kórgen kúniń,
Qapalıqta ótti túniń,
Erkin shaǵlap shıqpay úniń,
Qapalıqta tursań kelin.

Sonday zarıń keldi maǵan,
Ne aytayın barıp saǵan,
Qayǵıdaman men de oǵan,
Kúniń solay ótti kelin.

Kóp sarsılıp bolma qapa,
Qıya shólde shekpe japa,
Kelse saǵan sińli, apa,
Ne aytarsań turıp kelin?

Usı bastan etip talap,
Birew ushın júrme jılap,
Erterekten teńińdi tap,
Matawlıqta júrme kelin.

KÓRDIM

Men ózimniń sózimdi aytsam,
«Haq» deyip «raydan» qaytsam,
Aytar sózimdi molaytsam,
Sózimnen jábir kórmedim.

Way yaranlar, salsań qulaq,
Meniń kewlim aqqan bulaq,

Shırışımıdı buzdı shunaq,
Shunaqtı dos-yar kórmedim.

Meniń kewlim málim sorsań,
Xalqım, qulaq salıp tursań,
Kóp eglenip, moyın bursań,
Bolajaq islerdi kórmedim.

Bul dúnya-dúnya bolǵalı,
Xalqım ataǵın alǵalı,
Waqıtsız gúller solǵalı,
Bolajaq islerdi bildim.

Berdimurat aytar sózdi,
Jas aldılar eki kózdi,
Sókpeñizler endi bizdi,
Ózime ráwa kórmedim.

Men ózimdi ayan etsem,
Zaman túrin bayan etsem,
Kórgenimdi aytıp ótsem,
Puqara baxtıñ kórmedim.

Atam boldı mudamı ash,
Kiyimsiz qıppa jalañash,
Bası ushın etip sawash,
Opalı dúnya kórmedim.

Dushpanǵa bardım jantasıp,
Naqıra tartıp, ókshe basıp,
Qolım qısqa qaldım sasıp,
Aytqanıñnıń bárin kórdim.

El qıdırıp, el gezgenmen,
Biraz adamnan bezgenmen,
Sumlıqtıń bárin sezgenmen,
Aǵalar, mınanı kórdim:

—Qıtay, Qoñıratıñ elinde,
Hár xalıqtıń óz jerinde,

Aytpasam keter kewilde,
Qulaq salsam sonı kórdım.

Ismamıttın jalǵız qızı,
Tústi álemge hawazı,
Jaqpay Qońıratlardın sózi,
Bolǵan tartıstı kórdım.

Qıtaylardan Ayım tuwdı,
Qońıratтан Begalı tuwdı,
Toqtatqanday aqqan suwdı,
Quda bolǵanın kórdım.

Quda boldı, malın berdi,
Qońırat Qıtay bárin kórdı,
Sallamsıp qızlar júrdı,
Solardıń bárin de kórdım.

Jigit boldı qońqa murın,
Alalmadı kópten orın,
Kimler boldı bunnan burın,
Olardıń barlıǵın kórdım.

Xalıqlar qayǵı bolıp tur,
Ornınan zarı qurıp tur,
Moynın hár kimgе burıp tur,
Aǵalar, solardı kórdım.

Jigittiń qısqa boyları,
Bilinbes ishte oyları,
Sózimniń usı jayları,
Bulardı kóz benen kórdım.

Ajep táwir kórseń kórkin,
Kiye almaydı basıp bórkin,
Kim kóringen alıp erkin,
Sodırlını sonda kórdım.

Sayadı qońsı-qobasın,
Keltirmey istin jobasın,

Kewliniń sóytip qapasın,
Keltirerin anıq kórdım.

Bul jigittiń bir minezi,
Jaqpas eldin heshbir qızı,
Uwdan jaman hárbir sózi,
Pátiwasız sózin kórdım.

Bile almadım qanday adam,
Basa almas ornına qádem,
Aytqanı ótirik mudam,
Sonı sondaylıǵın kórdım.

...Sózleriniń mazası kem,
Arǵına jetpeydi pám,
Bermeydi hesh sózlerge dám,
Oların kóz benen kórdım.

Men shayırman, shaytan emes,
Aytpasań sóz yadqa kelmes,
Bul sóz parqın nadan bilmes,
Olardı kóz benen kórdım.

Mereke-toylar bolǵanda,
Qıdırıp soǵan barǵanda,
Qız-jawanlar gáp urǵanda,
Sóz parqın bilmesti kórdım.

Buǵan dálkek sózim mınaw,
«Sozılıptı uzın tanaw,
Baratır goy kórseń anaw»,
Solay dep aytqanın kórdım.

Aǵa begler, dáwrán qanday,
Kórip bunı ishim jandı-ay,
Birazlarga sheker-palday,
Pal emes, antını kórdım.

Bul gáplerim anıq kórseń,
Qulaq salıń, birge júrseń,

Bul gápimniń parqın bilseń,
Jigitlerdiń barın kórdim.

Tıńlańızlar usı sózdi,
Waswas eken demeń bizdi,
Bayan eteyin sol qızdı,
Jigitten soń qızdı kórdim.

Júzleri jaqsı kórmege,
Sayran etip bir júrmege,
Meniki bolsın demege,
Gózzal qızdı sonda kórdim.

Sárbidey eken boyları,
Qatardan artıq oyları,
Kelisken sine-sánleri,
Sallangán ayımdı kórdim.

Tawlanganda nazı bar-dı,
Hár sóziniń saız bar-dı,
Alma moyın baız bar-dı,
Olardı kóz benen kórdim.

Sine-sánleri kelisken,
Qatardıń halın bólisken,
Ármansız oynap-kúlisken,
Olardı kóz benen kórdim.

Kórseńizler bedeni aq,
Peri kibi jupqa dodaq,
Kise ústine zerbaraq,
Hámme qızdan aǵla kórdim.

Kórdim-kórdim, aǵa begler,
Jaqsılar jamandı tekler,
Birazlar alsań dep kekler,
Bir awız sózinen bildim.

Shashı uzın, shashbaw taqqan,
Janıńdı alıp, qasın qaqqan,

Sózin aytıp seńdey ıqqan,
Jilwa etken nazın kórdim.

Hinjidey kórseń hár tisi,
Adam menen joqdur isi,
Sonıńday jaqsı minezi,
Hasıl periy qızdı kórdim.

...Káramatlı ol adamday,
Suhbetli adamzat qanday,
Aytqan sózi sheker-palday,
Solardı kóz benen kórdim.

Qonıratlı sol qızǵa bardı,
Alıw ushın sózin saldı,
Neke qıyıp, qızdı aldı,
Bunı men kóz benen kórdim.

Jigittiń táriypi sonday,
Aǵa begler túrpi qanday,
Hesh waqıtta adam bunday,
Bolǵan jerini kórmedim.

Buldaǵı erkektey bolıp,
Óz isine taqqa turıp,
Birazlarga dálkek urıp,
Júrgenin qayaqta kórdim?

Qız tiymedi sol jigitke,
Aytsa da, baqmadı betke,
Jete almay paqır niyetke,
Zar jılap turǵanın kórdim.

Toqpaǵı kúshli bolsa,
Kiyiz qazıq jerge kirer,
Sháriat jolı saw bolsa,
Atası ǵarrıǵa berer»,—
Degendi kóz benen kórdim.

Meniń sózim bári mánili,
Biler onı aqıl kánli,

Mennen de kóp ózi pámlı,
Olardı kóz benen kórdım.

Men sózdi bayan eteyin,
Ótirik aytıp neteyin,
Bul islerdi kórseteyin,
Jábirlengen qızdı kórdım.

Dushpannıń jeri baǵ boldı,
Puqarada kóp daǵ boldı,
Berdimurat — Berdaq boldı,
Hámmesin kóz benen kórdım.

BALAM

Altaqlama, taltaqlama,
Birew urdı dep jılama,
Ash bolaman dep oylama,
Jigerli bol jastan balam.

Óshińdi al dushpanıńnan,
Kúshińdi jıyna jasıńnan,
Xalqıń qalmasın qasıńnan,
Kishi peyil bol jastan balam.

Menmen bolma Pirimbayday,
Qudayım etpesin onday,
Seldir bolıp seńsen tonday,
Sılbrap hám júrmе balam.

Belińdi buw, jeńińdi túr,
Dos-dushpanıńdı sınap júr,
Jaman sózge qulaqtı túr,
Torga túsip qalma balam.

Malım joq dep hesh qıynalma,
Berer qudayım mańlayǵa,
Dushpanǵa túspe ońayǵa,
Kózińdi ashıp júrgil balam.

Jaman bolıp túsip kózge,
Endirmegil sargısh júzge,
Erme taǵı shuǵıl sózge,
Jamannan qash jastan balam.

Atım joq dep arsinba da,
Tonım joq dep tartınba da,
Jamanlardan uyalma da,
Orın tawıp otır balam.

Toyǵa barsań bargıl burın,
Dushpanlardıń úzip torın,
Joqarıdın algıl orın,
Hesh waq keyin qalma balam.

Birew seni jamanlasa,
Kórmegenge datqalasa,
Aytqan sózinde turmasa,
Onnan qashıp júrgil balam.

Mańlayıńnan aǵızıp ter,
Jaqsı, jamandı sınap kór,
Jaqsı adamnıń keynine er,
Sonda jolıń bolar balam.

Jamanlarǵa sırıńdı aytpa,
Kelgen jerde sózden qaytpa,
Dostıńdı jaman muńaytpa,
Dushpanıńdı mata balam.

Malım bar dep asıp-taspa,
Birewler menen jarıspa,
Orınsız jerde tarıspa,
Retinde sóyle balam.

Kópti qasıńnan qashırma,
Barıńdı joq dep jasırma,
Quwlıqtı qálep asırma,
Álpayım bolǵıl balam.

Jaqsılıǵıńdı xalıq bilsin,
Xalıq bilip solay desin,
Mázi dushpanlar jek kórsin,
Sonday jáhil bolǵıl balam.

Orınsız jerge umılma,
Bir jerge jónsız jutınba,
Hesh qashan ótirik aytpa,
Haǵına júr bárha balam.

Oylanbastıń túbi wayran,
Aqırı bir kún bolar hayran,
Óz teńin menen salǵıl sayran,
Námárt penen júrme balam.

Basıńdı qos jaqsı dosqa,
Dos tappay hám júrme bosqa,
Qasıńa kelmesin shoshqa,
Sonnan aman bolǵıl balam.

Qasıńa kelse bir qaban,
Belgili ol ótken dushpan,
Sondaylardan bolǵıl aman,
Ańlastırıp qara balam.

Atańnan pándi-násiyat,
Hámmeden de usı zıyat,
Orınlı et, etpe uyat,
Keynińdi oylap júrgil balam.

Jalǵızban dep jaltaqlama,
Kóppen ǵoy dep taltaqlama,
Jorta kúlip lalaqlama,
Orınlı is isle balam.

Jaman ushın túspe otqa,
Sózge erip ketpe jatqa,
Qıyanet oylama jurtqa,
Ońarıńa jaqsı balam.

Ata-anańdı qádirle,
Ólgenińshe jaqsı sóyle,
Mal tapsań torqaǵa bóle,
Óserińe jaqsı balam.

Jetim kórseń qolıńdı ber,
Aǵa bolsa, keynine er,
Óziń bultıyp bolma sher,
Álpayım bolǵıl balam.

Ǵarip kórseń aqlıńdı ayt,
Ońlı bolsa qasıńa tart,
Ol da bolsa úlken murat,
Onıdaǵı oyla balam.

Aldıńda jatır biyik jar,
Somı assań, kóp dúnya-mal,
Atańnıń sózin esińe al,
Násiyattı boldım balam.

NADAN BOLMA

Jón-josaqlardı soramay,
Azamatlıqqa qaramay,
Aldı-artıńdı barlamay,
Látte pámlı nadan bolma.

Shapandı salıp iyinge,
Túsip bayaǵı peylińe,
Qosshı ertpey keyinge,
Sen basqaday nadan bolma.

Baraman dep awıl betke,
Qaytıp kelip, shıǵıp shetke,
Taǵı qalıp bul miynetke,
Kárimbayday nadan bolma.

Seniń jaynı baylıq emes,
Seni heshkim adam demes,

Moynı sıñır sağan iymes,
Kóp semirip shoshqa bolma.

Basqaları taslap ketken,
Onlıq hámel sağan jetken,
Bolis seni murap etken,
Soğan erip nadan bolma.

Seniń ákeń Qulım jaman,
Onnan qalay boldıń aman,
Sendeylerge awır zaman,
Jermenge erip, jermen bolma.

Ákeń seniń murap pa edi?
Bunday ámel sorap pa edi?
Sansız salıq jıynap pa edi?
Ákeńe tart, onday bolma.

Seniń teńiń emes hámel,
Qolıńa al ónseri bel,
Atızıńa barıp shap shel,
Aqılmdı al, nadan bolma.

Jarmańdı ish, belińdi buw,
Sharshasań ish qaynağan suw,
Sóyt te, ákeńniń jolın quw,
Nadangá erip, nadan bolma.

Aqılmdı alsań inim,
Tap ózińde bolsa bilim,
Usı meniń bolğan jerim,
Oğan erip nadan bolma.

BILGEYSIZ

Birew menen joldas bolsań,
Ata tegin bilgeysiz,
Sırın bilip, hamdam bolsań,
Sapardıń jónin bilgeysiz.

Haq jolında sabır etip,
Dushpanlarga jábir etip,
Talabıńa ıqlas etip,
Bolajağın bilgeysiz.

Hayal alsań, jaqsın al,
Kóp tıñlap, sózge qulaq sal,
Kórkin alma minezin al,
Áwelden sınap kórgeysiz.

Birewler bay, birew jarlı,
Birewler namışlı-arlı,
Birewler giyneli-zarlı,
Tezbe-tez sınap bilgeysiz.

Haslı kárim qara meniń,
Qara bawırım para meniń,
Tula boyım jara meniń,
Bul gáptiń parqın bilgeysiz.

Ber degende dostıńa ber,
Dushpandı etip qara jer,
Haslan qayqayıp bolma sher,
Násiyatımdı bilgeysiz.

Jigit qanatı at bolar,
At jigitke quwat bolar,
Ólgenshe waqtı xosh bolar,
Alardıń parqın bilgeysiz.

Birew bálent, birewler pás,
Birew bolsa ázel nákas,
Aytayın tıılań dásme-dás,
Bunı hám jaqsı bilgeysiz.

Ağa begler, jasım orta,
Aytqanım joq sózdi jorta,
Isimde bolmağay qáte,
Hár istiń parqın bilgeysiz.

Ağalar men shayır boldım,
Gül edim quwradım, soldım,
Shıǵıp dúnyaǵa ne kórdim,
Ahu-zarımdı bilgeysiz.

QARAMAS

Jaman bolsa tuwısqanıń,
Kúyip-pisip shıǵar janıń,
Aq betińnen qashar qanıń,
Ólseńdaǵı ol qaramas.

Malı bolsa neshe túlik,
Seni ayap, bermes kólik,
Ashıq joldı qılıp ilik,
Kóziń qalǵanda qaramas.

Sawarǵa sawın bolmasa,
Qabıń ǵállege tolmasa,
Bárshesi tayın turmasa,
Tuwısqanıń da qaramas.

Otırsań bárha sawınsız,
Jaz kúnlerinde qawınsız,
Iyt túyneke bermes orınsız,
Jaman tuwısqan qaramas.

Basında bolmasa baǵıń,
Ayta-ayta talar jaǵıń,
Densawlıqdur altın taǵıń,
Qıysaysań heshkim qaramas.

Malıń bolmasa qolında,
Jatar dushpan jolında,
Doslarıń shıǵıp solında,
Hal-jagdayna qaramas.

Hal-dármanıń ketse boydan,
Shıǵa almassań biyikke oydan,

Qalsań da jıynlı-toydan,
Atı barlar hesh qaramas.

Jetpese tonıń dizeńe,
Ne qılarsań óz-ózińe,
Qanlı jas keler kózińe,
Kiyingen ǵoshshaq qaramas.

Malı bardıń dosları kóp,
Malsız júrer uwayım jep,
Dúnyada saǵan eter ep,
Ketken dáwlet hesh qaramas.

AYRALÍQ

Bawırımıdı giryan etti,
Zalıń ayralıq, ayralıq,
Kewilimdi wayran etti,
Zalıń ayralıq, ayralıq.

Basıma túsip álamat,
Qutıla almastan salamat,
Kórsetti bizge káramat,
Zalıń ayralıq, ayralıq.

Ayralıqtıń jábiri ótti,
Jılap-jılap bári ketti,
Az-kem etip aytsaq netti,
Zalıń ayralıq, ayralıq.

Kóllerim bar, kóllerim bar,
Kóp ruwlı ellerim bar,
Ne bir jaman isleriń bar,
Zalıń ayralıq, ayralıq.

Endi seni kórmek joqtı,
Táriyp etsem ılayıqlı,
Men aytaman xalayıqtı,
Zalıń ayralıq, ayralıq.

Ayralıq degen úlken dárt,
Sabır etpese oğan márt,
Kewline ólgenshe dárt,
Zalım ayralıq, ayralıq.

Haqtıń ózi yar bolmasa,
Aytqan oyındı qılmasa,
Wáde-ıqrarda turmasa,
Jaman ayralıq-ayralıq.

Doslar ırza bolğan menen,
Qawmı-qardash tuwğan menen,
Zárre uwayım qılğan menen,
Ne payda, jaman ayralıq.

Ayrılıp tánde kúshińnen,
Heshbir alalmay óshińnen,
Jamp bárha ishińnen,
Júrgizer zalım ayralıq.

Ayralıqtıń jábiri óter,
Ólmese, bir náwbet jeter,
Aytqıl kewil parqın neter?
Zalım ayralıq, ayralıq.

Kewlinde tutsań naǵıstı,
Bayan áylep jazı-qıstı,
Birewdiń jansa sol pushtı,
Zalım ayralıq, ayralıq.

ÓGIZIM

Tayaq ursam ashıw menen dóndirip,
Jerdı aydayman qara kúshke endirip,
Günde aǵashtı eńsesine mindirip,
Tartadı tarbayıp qara ógizim.

Bas jibin qoymaydı, kúnde úzedi,
Ózimnen basqanı kórse súzedi,

Kúndegi jumısın bárha sezedi,
Awılǵa belgili qara ógizim.

Bul ógizde qandaylardıń haqı bar,
Bul kúnde kimlerdiń sınbas saxı bar,
Mańlayında eki birdey shaqı bar,
Sonıńday bádaybat meniń ógizim.

Qos aydap atqanda mallar ótedi,
Anı kórip ógiz talwas etedi,
Ashıwlansa meni súyrep ketedi,
Sonıńday bádaybat meniń ógizim.

Tarbayıp tartadı, jabaday izi,
Qıp-qızıl alarǵan ol eki kózi,
Bul awılда ógizlerdiń bir ózi,
Ataqlı sonıńday meniń ógizim.

Nelerdi kórmedi yaranlar basım,
Azaptan aqtılar kózimnen jasım,
Ómirimshe birge júrgen joldasım,
Ataqlı, qarıwlı qara ógizim.

Orınlanbay hesh waqıtta tilegim,
Basılmadı qorıqqanımnan júregim,
Uzaǵına birge júrgen ermegim,
Hámmege málím góy qara ógizim.

«Hayt jániwar shúw» degende alasań,
Kewlim xoshdur turqına bir qarasam,
Jáne meniń xızmetime jarasań,
Ólgenshe raxmet saǵan ógizim.

MAZMUN

Xalıq ushın	3
Jaqsıraq	11
Ómirim	13
Bolğan emes	18
Bolmadı	25
Bilmedim	28
Jaz keler me?	29
Salıq	31
Bermedi	33
Zamanda	34
Izler edim	37
Bar endi	41
Kerek	42
Kewlim meniń	43
Dáwran	47
Pana ber	48
Aqıbet	52
Eken	57
Qashan ráhátlanadursañ	59
Kelin	60
Kórdim	62
Balam	68
Nadan bolma	71
Bilgeysiz	72
Qaramas	74
Ayralıq	75
Ógizim	76

BERDAQ

Tańlamalı shıǵarmaları

Qaraqalpaq tilinde
«Qaraqalpaqstan» baspası
Nókis — 2020

Redaktor *G. Pirnazarova*
Operator *N. Yakubova*
Tex. redaktor *A. Xojamuratov*

Original-maketten basiwğa ruqsat etilgen waqtı 3.10.2020.
Qağaz formatı 60x84 $\frac{1}{16}$. Ofset usılında basıldı. Garniturası —
«SHKOLNAYA KRKP». Kólemi 5,0 b/t., 4,65 shártli b/t.,
4,2 esap b/t. Jámi 2000 nusqada. Bahası shártnama boyınsha.
Buyırtpa № B-51.

Licenziya Al №114.

«Qaraqalpaqstan» baspası: 230100,
Nókis qalası, I. Karimov gúzarı, 109.

«FARMA PRINT NUKUS» JSHJ baspaxanasında basıldı.
Mánzil: Nókis qalası, T.Qayıpbergenov kóshesi, 54.

ISBN 978-9943-6478-5-5

9 789943 647855

«QARAQALPAQSTAN»